

RAPORT

EVALUAREA MECANISMULUI DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A
RELELOR TRATAMENTE ÎN SISTEMUL PENITENCIAR DIN
REPUBLICA MOLDOVA

Alege partea

Nu trece linia

Promo - LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Ambasada
Republicii Federale Germania
Chișinău

EVALUAREA MECANISMULUI DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A RELELOR TRĂTĂMENTE ÎN SISTEMUL PENITENCIAR DIN REPUBLICA MOLDOVA

OPG77/2013

Autori: Dumitru Russu, Nicoleta Hriplivî

Au contribuit: Lilia Potîng, Cristina Balaur, Irina Cojocar, Vadim Vieru

Design & machetare: Marina Bejenari

Coordonatoare ediție: Olga Manole

TOATE DREPTURILE SUNT PROTEJATE.

Conținutul raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri nonprofit, inclusiv fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX, dar cu indicarea obligatorie a sursei.

Acest raport a fost elaborat cu suportul financiar al Republicii Federale Germania, prin intermediul Ambasadei Republicii Federale Germania la Chișinău (Deutsche Botschaft Chișinău). Opiniile exprimate în raport aparțin autorilor și nu reprezintă opinia Republicii Federale Germania și a Ambasadei Republicii Federale Germania la Chișinău.

CUPRINS

Introducere	7
Scopul și obiectivele evaluării.....	8
Metodologia.....	11
Structura raportului.....	15
1. Constatări	16
Context.....	17
1.1. Identificarea și înregistrarea potențialelor situații de rele tratamente....	25
1.1.1. Eșecul autorităților de a asigura evidența corespunzătoare.....	27
1.1.2. Ineficiența organelor de control.....	28
1.1.3. Neasigurarea confidențialității datelor.....	28
1.1.4. Subcultura – descurajarea violență a deținuților-denuțători.....	30
1.1.5. Condițiile de detenție dezavantajoase pentru deținuții protejați – art. 206.....	33
Ilustrare. Destructurarea deficiențelor esențiale: identificarea și înregistrarea	39
1.2. Raportarea potențialelor situații de rele tratamente.....	40
1.2.1. Lipsa mecanismelor și procedeele tehnice de raportare imediată și directă către procuratură.....	42
1.2.2. Lipsa procedeele tehnice de raportare directă către procuratură.....	43
1.2.3. Neconștientizarea obligației de raportare în termen a situațiilor stabilite de ROPG77/2013.....	43
1.2.4. Suprasolicitarea angajaților.....	45
1.2.5. Protecționism intern și influențe necorespunzătoare ale angajaților responsabili.....	47
Ilustrare. Destructurarea deficiențelor esențiale: raportarea defectuoasă	50
1.3 Examinarea potențialelor situații de rele tratamente.....	51
Context.....	52
1.3.1. Caracterul formal al examinărilor.....	53
1.3.2. Neexercitarea atribuțiilor procuraturii ca element de control extern.....	54
1.3.3. Suprasolicitarea procurorilor și loialitatea față de sistem.....	55
Ilustrare. Destructurarea deficiențelor esențiale: examinarea	57
2. Recomandări	58

ABREVIERI

ANP	Administrația Națională a Penitenciarelor
AFFMS	Aplicarea forței fizice și a mijloacelor speciale
CAT	Comitetul Națiunilor Unite împotriva Torturii
CE	Cod de executare
CEDO	Convenția Europeană a Drepturilor Omului
CoE	Consiliul Europei
CP	Codul penal
CPP	Codul de procedură penală
CpPT	Consiliul Național pentru Prevenirea Torturii Moldova
CPT	Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante
CtEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
HG	Hotărâre de Guvern
MJ	Ministerul Justiției
Legea nr. 133/2011	Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal
OAP	Oficiul Avocatului Poporului
OPCAT	Protocolul opțional la Convenția ONU împotriva torturii și altor tratamente crude, inumane și degradante
OPG77/2013	Ordinul Procuraturii Generale nr. 77 din 31.12.2013
OUP	Organ de Urmărire Penală
P	Penitenciar
PCCOCS	Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale
PG	Procuratura Generală
ROPG77/2013	Regulamentul cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant

STAI !

ZONA

INTERZISĂ

INTRODUCERE

Această secțiune prezintă raportul de evaluare. Secțiunea conține descrierea succintă a următoarelor informații: scopul și obiectivele evaluării; metodologia ; structura raportului.

Scopul și obiectivele evaluării

La data de 6 iunie 2014, Ordinul nr. 77 al Procuraturii Generale pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant (în continuare, OPG77/2013) a intrat în vigoare¹. Regulamentul a fost elaborat pentru a asigura aplicarea prevederilor art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CEDO), a recomandărilor Comitetului Națiunilor Unite împotriva Torturii (în continuare CAT), a Codului de procedură penală (în continuare CPP) și a Codului de executare (în continuare CE).

Scopul Regulamentului este crearea unor mecanisme de identificare, înregistrare, raportare și examinare a plângerilor privind actele de tortură, tratament inuman sau degradant, asigurarea unei cooperări interdepartamentale eficiente și de unificare a practicii de aplicare, de către instituțiile responsabile, a prevederilor legislației internaționale și naționale, precum și posibilitatea reacționării rapide a procurorului la asemenea fapte, în procesul de prevenire și combatere a cazurilor de tortură, tratament inuman sau degradant.

Angajații organelor de drept (inclusiv lucrătorii medicali) au obligația de a raporta imediat procurorului – potrivit competenței exclusive a acestuia – toate cazurile de tortură, tratament inuman sau degradant, precum și toate cazurile ce implică leziuni corporale efective sau cele de aplicare a forței fizice, mijloacelor speciale sau armei de foc.

Cu toate acestea, relele tratamente rămân a fi o problemă gravă în Republica Moldova. Administrația Națională a Penitenciarelor (în continuare ANP), în jumătatea a doua a anului 2020, a înregistrat 199 de cazuri de folosire a forței (față de 178 în 2019) și 153 de cazuri de folosire a mijloacelor speciale (față de 144 în 2019) – o creștere cu 5,88%. Este important de menționat că, în ultimii ani, numărul unor astfel de fapte este în creștere.

Datele oficiale ale Procuraturii Generale pentru anul 2021 arată că dintr-un total de 511 sesizări, urmărirea penală a fost dispusă în 46 de cazuri sau în 9% din numărul total al proceselor penale investigate.

¹ Publicat: 06-06-2014 în Monitorul Oficial nr. 147-151, art. 745.

Problema impunității și a lipsei de responsabilitate a organelor de drept și a altor funcționari publici este cauzată de deficiențe sistemice consistente, inclusiv este afectată independența mecanismelor de investigare; reglementarea lacunară; garanții legale insuficiente pentru protejarea victimelor și martorilor, mecanisme ineficiente de raportare a actelor de tortură ș.a.

Ilustrativă privind deficiența punerii în aplicare a mecanismului instituit în baza OPG77/2013 este cauza Andrei Brăguța, condusă de către Asociația Promo-LEX. Raportul special² privind rezultatele investigării decesului în custodia statului al cetățeanului Andrei Brăguța reclamă omisiunea autorităților să identifice, să înregistreze, să raporteze și să documenteze cazul în conformitate cu prevederile Regulamentului; eșecul medicilor de a respecta Regulamentul în baza Ordinului Procuraturii Generale nr. 77 din 2013 (în continuare ROPG77/2013), în partea ce ține de a reclama organelor competente suspiciunile cu privire la leziunile corporale, în contextul prevenirii faptelor de tortură; precum și ezitarea medicilor să realizeze o evaluare complexă asupra circumstanțelor prezenței leziunilor la persoana reținută sau adusă de angajații poliției în conformitate cu ROPG77/2013.

Nepunerea în aplicare a mecanismului a fost denunțată și în raportul Consiliul Național pentru Prevenirea Torturii Moldova (în continuare CpPT) „Asistența medicală oferită deținuților în Penitenciarul nr. 16 Pruncul (cu statut de spital-penitenciar)”³. Potrivit raportului, documentarea și raportarea leziunilor corporale în conformitate cu ROPG77/2013, în mare parte, nu se realizează corespunzător.

Asociația Promo-LEX acordă suport autorităților în vederea identificării cauzelor ce reduc eficiența mecanismului de identificare, înregistrare, raportare și examinare a rețelilor tratamente. Ca urmare a implementării metodologiei, a fost elaborat prezentul raport de evaluare a situației privind eficiența mecanismului ca garanție și instrument de combatere împotriva rețelilor tratamente.

---

2 Raport special al Oficiului Avocatului Poporului „privind rezultatele investigării din oficiu a cazului de deces în custodia statului al cetățeanului Andrei Brăguța”, 2017, pag. 13 și pag. 20, a se vedea: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2019/03/BRAGUTA_Raport_pdf_FINAL-1.pdf

3 Consiliul pentru Prevenirea Torturii, Asistența medicală oferită deținuților în Penitenciarul nr. 16 Pruncul (cu statut de spital-penitenciar). RAPORT privind vizita de monitorizare efectuată în Penitenciarul nr. 16 Pruncul pe data de 22-23 iulie 2019, pag. 32, a se vedea: https://crjm.org/wp-content/uploads/2019/12/Raport-CpPT_P16_22-23.07.2019_Final.pdf

Având în vedere **obiectivul specific de a contribui la combaterea torturii, tratamentului inuman și degradant prin promovarea raportării, investigării și sancționării eficiente, evaluarea este „sumativă” și „formativă”.**

- **Evaluarea sumativă.** Accentul se pune pe performanța (eficacitatea și „lecții de învățat”) în vitalizarea mecanismului prevăzut de OPG77/2013, în vederea realizării scopului de a asigura cooperarea interdepartamentală eficientă și de a unifica practicile de aplicare de către instituțiile responsabile a prevederilor legislației internaționale și naționale, precum și posibilitatea reacționării rapide a procurorului la asemenea fapte, în procesul de prevenire și combatere a cazurilor de rele tratamente. Sarcina va fi asigurată prin identificarea, revizuirea și stabilirea indicilor, cu scopul de a înțelege funcționalitatea fiecărui element ca parte a unui întreg proces (de la identificare până la examinare). Există un element de responsabilitate față de părțile interesate de consolidarea statului de drept, prin urmare, se prezumă deschiderea reprezentanților autorităților cu bună-credință, în vederea înțelegerii situației de fapt și a integrării ulterioare a recomandărilor bazate pe constatări.
- **Evaluarea formativă.** Perspectiva formativă urmărește îmbunătățirea performanței în perspectiva viitorului, în special proiectarea și livrarea intervențiilor în vederea consolidării mecanismului. Aici, accentul se pune pe dezvoltarea recomandărilor practice – fezabile în contextul național – pentru a ajuta autoritățile să îmbunătățească mecanismul atât la nivel de reglementare, cât și la nivel de punere în aplicare.

Evaluarea mecanismului instituit prin ROPG77/2013 – cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinzelor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant – a fost operaționalizată cu ajutorul unui set de întrebări de evaluare, prezentate în tabelul 1. Evaluarea, a fost realizată în baza cercetării, documentării prealabile a cadrului legal și a cauzisticii pertinente (*ex officio*), a interviurilor semistructurate cu părțile interesate și relevante (prin telefon/sistem digital sau în persoană), în baza datelor colectate în teren (vizite de documentare în locurile privative de libertate), precum și în baza răspunsurilor de concretizare oferite de către autorități. Consultați Anexa 1 pentru lista detaliată a consultărilor cu părțile interesate.

Procesul de colectare a datelor a fost realizat în mai – noiembrie 2022, în cadrul a șapte vizite de monitorizare desfășurate în instituțiile penitenciare și șapte ateliere de lucru. Selectarea instituțiilor a avut loc din raționamente logistice raportate la reprezentativitatea deținuților, fiind luate în considerare penitenciarele: pentru femei, pentru minori, de tip închis, de tip semiînchis, de tip deschis. În cadrul vizitelor, au fost colectate și fixate cu aparataj tehnic (foto) registrele în baza OPG77/2013 și documentația aferentă (inclusiv registrul de aplicare a forței fizice și a mijloacelor speciale, documentația medicală etc.), pentru perioada 06.06.2014 – 31.12.2021.

Atelierele de lucru au implicat șefii serviciilor esențiale, precum și angajații cu abilități în comunicare din cadrul funcțiilor de execuție. Scopul principal a fost de a identifica cele mai importante probleme, cauzele-trigger ale acestora, precum și potențialele soluții de eficientizare a mecanismului de identificare, înregistrare, raportare și examinare a relor tratamente. Componenta esențială de brainstorming⁴ a permis conștientizarea beneficiilor OPG77/2013 și identificarea punctelor slabe ale documentului, precum și a căilor potențiale de soluționare a acestora. Instrumentele și tehnicile aplicate în cadrul atelierelor au inclus: brainstormingul pentru identificarea problemelor, diagrama Ishikawa și tehnica celor „5 de ce?” pentru destructurarea problemelor și identificarea cauzelor acestora, lucrul în grup pentru a identifica potențialele soluții și

⁴ Notă: termenul nu necesită traducere, fiind înregistrat în DEX, cu toate acestea, pentru descrierea procedurii este utilizat și termenul „furtună de idei”.

tehnica „triplu-A” pentru a determina fezabilitatea acțiunilor-soluții propuse. Precizăm că tehnicile menționate *supra* au fost aplicate cumulativ în cadrul atelierelor de lucru. Le vom descrie succint, după cum urmează:

- Diagrama Ishikawa⁵ este un instrument de analiză, care oferă un mod sistematic de a privi efectele și cauzele ce determină sau pot duce la apariția acestor efecte. Desenul arată ca un schelet de pește și, de aceea, diagrama este numită de multe ori diagrama „os de pește”. Diagrama cauză-efect poate ajuta la identificarea motivelor din care un procedeu nu se desfășoară conform planului. De multe ori, acest instrument este folosit pentru a nota pe scurt rezultatele procesului de brainstorming, în urma căruia au fost identificate cauzele unui rezultat nedorit. Metoda ajută la identificarea cauzelor de bază și asigură înțelegerea generală a acestor cauze.
- Tehnica „5 de ce?” este un tip de analiză a cauzei principale, pentru a identifica și a rezolva problemele apărute la nivel intern. După cum sugerează și numele, sarcina de bază a analizei este să te întrebi în continuare „de ce?”, până când cauza principală a problemei este rezolvată.
- Brainstormingul este o tehnică pentru stimularea în grup a gândirii creatoare a indivizilor, bazată pe emiterea liberă de idei pentru rezolvarea unei probleme.
- Triplu-A⁶ – tehnică ce generează un set de întrebări importante pe care formatorii le pot pune atunci când încearcă să stabilească de unde să înceapă și ce fel de activități să desfășoare. Trei factori-cheie care influențează oportunitatea de schimbare reprezintă necesitatea de a răspunde dacă la implementarea soluției există cumulativ:

- ① autoritate
- ② acceptabilitate
- ③ abilitate

---

5 Instrument de analiză, dezvoltat de Kaoru Ishikawa.

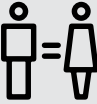

6 Tehnică descrisă în „Doing Problem Driven Work”, Harvard, 2015; a se vedea: link https://bsc.cid.harvard.edu/files/bsc/files/doing_problem_driven_work_wp_307.pdf

La finele fiecărui atelier de lucru, participanții au completat câte un chestionar privind mecanismul în baza OPG77/2013. Chestionarul ne-a permis axarea repetată asupra procesului de implementare, impunând reflecții de percepție și de perspectivă.

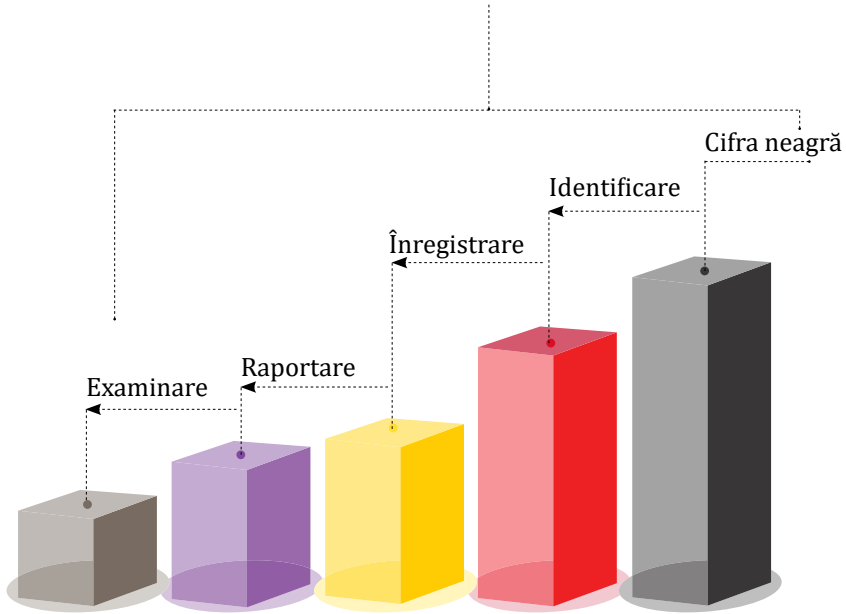
Raportul de evaluare include rezultatele **sondajului de opinie** realizat prin chestionarea menționată *supra*, urmat de sinteza analitică și structurată a feedbackului participanților. Ultimele, fezabile și rezonabile în contextul național, au fost valorificate în procesul de elaborare a recomandărilor. Nevalorificarea eforturilor și a viziunii expuse în raport poate determina intervenirea riscurilor de pierdere a încrederii angajaților în aparatul central, creșterea rezistenței în realizarea eforturilor de aliniere la standardele internaționale, precum și degradarea punților de comunicare pe verticală în ambele direcții.

► **Tabelul 1. Întrebări de evaluare a mecanismului** ◀

Criterii de evaluare	Întrebări-umbrelă
 <p>Relevanța</p>	<p>În ce măsură mecanismul prevăzut de ROPG77/2013 este util pentru necesitățile: a) potențialelor victime; b) grupurilor-țintă?</p>
 <p>Valoarea adăugată</p>	<p>În ce măsură mecanismul a contribuit la combaterea rețelilor tratamente în sistemul penitenciar?</p>
 <p>Eficacitatea</p>	<p>În ce măsură mecanismul (<i>de facto</i>) a răspuns la îmbunătățirea situației de prevenire și combatere a rețelilor tratamente în penitenciare?</p> <p>Care sunt factorii ce au contribuit la realizarea acestui obiectiv și care sunt barierele? În special, în ce măsură a avut succes procedura prevăzută în ordin?</p> <p>Care aspecte din OPG77/2013 pot fi simplificate fără a aduce atingere scopului și obiectivelor propuse?</p>

 <p>Sinergia – competența și promptitudinea</p>	<p>În ce măsură mecanismul (<i>de jure</i> și <i>de facto</i>) a îmbunătățit gradul de interacțiune interinstituțională? Care sunt aspectele ce necesită a fi operaționalizate/reglementate suplimentar?</p> <p>Care sunt cauzele neraportării către procuratură a tuturor situațiilor identificate?</p> <p>Care este gradul de interacțiune cu societatea civilă în baza ROPG77/2013? Care din domeniile respective necesită a fi reglementate?</p>
 <p>Protecția victimelor și martorilor</p>	<p>În ce măsură mecanismul (<i>de jure/de facto</i>) ordinului răspunde necesităților victimelor, în partea ce ține de protecția acestora?</p> <p>Cum sunt protejate persoanele ce raportează cazuri de rele tratamente în baza OPG77/2013?</p> <p>În ce măsură mecanismul și practicile instituționale asigură gradul corespunzător de protecție a datelor cu caracter personal (cu statut special) și regimul juridic al acestora?</p>
 <p>Transparența</p>	<p>Cum este executat controlul asupra executării OPG77/2013 (<i>de jure</i> și <i>de facto</i>)?</p> <p>În ce măsură este asigurată documentarea în baza ROPG77/2013? Care sunt garanțiile ce previn alterarea datelor introduse? Procedeele actuale permit colectarea datelor statistice?</p> <p>Care este mecanismul intern de monitorizare și control al executării OPG77/2013?</p> <p>Evidența datelor este digitalizată, asigură gradul corespunzător de sinergie și previne riscurile de intervenire asupra datelor?</p>
 <p>Egalitatea de gen</p>	<p>Care sunt interconexiunile mecanismului cu dimensiunea de gen?</p>
 <p>Lecții învățate</p>	<p>Care sunt concluziile ce pot fi trase de către autorități în partea ce ține de implementarea mecanismului și ce poate fi îmbunătățit?</p>

Această secțiune prezintă raportul de evaluare, comentând pe scurt introducerea, *Constataările* – structurate pe trei subpuncte, identificarea și înregistrarea, raportarea, examinarea (1); *Recomandările* (2). Anexa nr. 1 include lista de consultații și activități.

Notă

„Cifra neagră” a cazurilor de rele tratamente. „Cifra neagră”²² a criminalității este un termen folosit de experții în criminalitate și de sociologi pentru a ilustra numărul de infracțiuni comise, dar care nu sunt niciodată raportate sau nu sunt niciodată descoperite. Acest lucru pune la îndoială eficacitatea și eficiența datelor oficiale despre infracțiuni.

1

CONSTATĂRI

Această secțiune prezintă constatările evaluării și este structurată în patru secțiuni, trei din ele rezultă din destructurarea ordinului în etape funcționale, respectiv: Context; Identificarea și înregistrarea (1.1), Raportarea (1.2); Examinarea (1.3).

În subordinea ANP, subsecvent, a Ministerului Justiției (în continuare MJ), activează 17 penitenciare (în continuare P). Acestea sunt organele care asigură executarea pedepselor de către persoanele condamnate la închisoare sau la deținuțiune pe viață, precum și detenția provizorie a persoanelor față de care a fost aplicată măsura arestului preventiv sau sancțiunea arestului contravențional, subordonate subsecvent MJ. Instituțiile penitenciare asigură siguranța și securitatea deținuților condamnați (prin sentință de condamnare privativă de libertate), preveniți (prin aplicarea arestului preventiv) sau arestaților contravențional.

În cele 17 penitenciare din Republica Moldova sunt deținute circa 6.396 de persoane⁷, din care: persoane condamnate – 5.388 (5.048 de bărbați, 303 femei, 37 de minori), cu o rată de recidivă de circa 67% (3.249 de persoane)⁸; arestați contravențional – 5 (bărbați).

În anul 2022, Asociația Promo-LEX a efectuat șapte vizite de evaluare în instituțiile penitenciare, după cum urmează: P4, P6, P7, P10, P13, P15 și P17.

Obligația pozitivă a statului de a combate relele tratamente în penitenciare. Prevenirea și combaterea relelor tratamente în penitenciare este în atenția permanentă a mecanismelor internaționale de monitorizare a respectării drepturilor omului, precum și a instituțiilor naționale relevante.

Similar articolului 5 al Declarației universale a drepturilor omului și articolului 7 al Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice, precum și altor instrumente internaționale relevante, articolul 3 al CEDO nu prevede excepții de la interdicția aplicării relelor tratamente: *„Nimeni nu poate fi supus torturii sau tratamentelor inumane ori degradante”*. *Articolul 15 al CEDO interzice în mod expres orice derogare de la aceasta, chiar și „în caz de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii”*.

7 Date statistice privind dinamica persoanelor private de libertate pe perioada 01 ianuarie 2022 – 01 aprilie 2022, ANP. Notă: numărul condamnaților prezintă situația la data de 01.01.2022; a se vedea: <https://drive.google.com/file/d/1gIN7UvE5OWq2gikclRbpE1g-JH9XfgME/view>

8 Date statistice privind persoanele condamnate care execută pedeapsa cu închisoare în penitenciare la 01.07.2022, ANP; a se vedea: <https://drive.google.com/file/d/1400GXaZatodQcYlXQeTYOed-is-33eF/view>

Odată cu ratificarea Convenției ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente crude, inumane sau degradante și a Protocolului opțional, a Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a Convenției europene pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, Republica Moldova și-a asumat obligația că nimeni nu va mai fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor crude, inumane ori degradante.

În acest sens, în legislația națională și în politicile publice a fost statuată interdicția de a aplica, a încuraja sau a tolera tortura, tratamentul inuman sau degradant. În scopul implementării angajamentelor asumate, în Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului 2018-2022⁹, autoritățile au declarat „toleranță zero față de cazurile de tortură”, stabilind drept scop remedierea deficiențelor și asigurarea protecției efective împotriva relelor tratamente în locurile de detenție, prin îmbunătățirea procedurii de reclamare a încălcării drepturilor omului în detenție și sporirea nivelului de cunoaștere a drepturilor și obligațiilor în rândul deținuților, prin eficientizarea mecanismului de investigare a plângerilor privind abuzurile comise în instituțiile de detenție.

Condițiile inumane de detenție și suprapopularea, asistența medicală neadecvată, violența între deținuți și inacțiunea administrației penitenciare în legătură cu plângerile depuse constituie obiectul hotărârilor de condamnare a Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CtEDO), dar și obiectul rapoartelor Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante (în continuare CPT), ale Oficiului Avocatului Poporului¹⁰ (în continuare OAP) și ale CpPT¹¹.

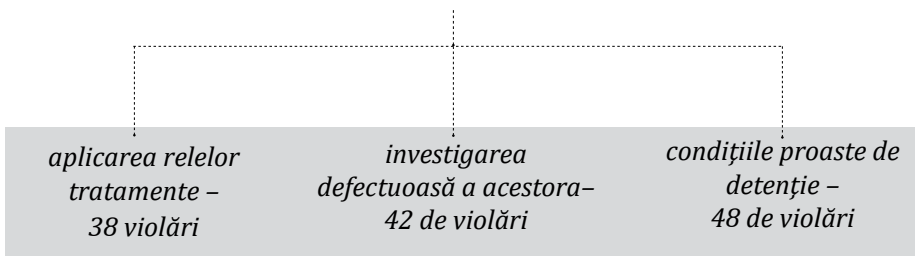
---

9 Hotărârea Parlamentului nr. 89 din 24.05.2018 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018-2022; a se vedea: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110031&lang=ro

10 Pagina Oficiului Avocatului Poporului; a se vedea: <http://ombudsman.md/>

11 Pagina Consiliului Național de Prevenire a Torturii; a se vedea: <http://ombudsman.md/consiliul-pentru-prevenirea-torturii/>

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, până la 1 iunie 2022, a pronunțat 119 hotărâri prin care a constatat 169 de violări ale articolului 3 al CEDO comise de către statul nostru. Cele mai frecvente tipuri de violări constatate de CtEDO sunt: maltratarea, anchetarea inadecvată a maltratărilor, detenția în condiții proaste, inclusiv lipsa asistenței medicale adecvate¹²:

Comitetul ONU împotriva Torturii¹³ și-a exprimat îngrijorările cu privire la: a) rata scăzută a cauzelor penale cu privire la relele tratamente în detenție și numărul foarte scăzut de condamnări ale tortionarilor; b) nefuncționarea ROPG77/2013 în penitenciare¹⁴; c) supraaglomerarea în penitenciare și condițiile materiale de detenție, în special în Penitenciarul nr. 13, care în unele cazuri pun viața în pericol; d) acceptarea în mod tacit sau complicitatea personalului penitenciar la maltratarea deținuților prin interacțiunea acestora cu subcultura criminală din penitenciare; e) lipsa unui mecanism eficient de examinare a plângerilor deținuților cu privire la tratamentul și condițiile de detenție ale acestora.

Pentru soluționarea problemelor constatate, CAT a formulat următoarele recomandări pentru autorități: a) să asigure un mecanism independent și eficient cu privire la investigarea acuzațiilor de rele tratamente din partea agenților statului, astfel încât să se răspundă prompt la orice alegație și să fie investigat orice caz de aplicare a relelor tratamente; b) funcționarii să fie supuși unor măsuri disciplinare pentru neinvestigarea plângerilor cu privire la pretinsele cazuri de rele tratamente; c) să fie întreprinse

12 Art. 3 al CEDO: Sinteza violărilor constatate în privința Republicii Moldova (12 septembrie 1997 – 1 iunie 2022)/CRJM, a se vedea: <https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/06/Sinteza-violarii-constatate-in-privinta-RM.pdf>

13 Raportul CAT din 22.12.2007 nr. CAT/C/MDA/CO/3, a se vedea: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2fC%2fMDA%2fCO%2f3&Lang=en

14 Comitetul a făcut trimitere la cauza Brăguța: Investigația Oficiului Avocatului Poporului în cazul Andrei Brăguța continuă, a se vedea: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2019/03/BRAGUTA_Raport_pdf_FINAL-1.pdf

măsuri urgente în vederea contracarării fenomenului de complicitate și/sau acceptare în mod tacit a subculturii criminale în penitenciare; d) să asigure înregistrarea tuturor cazurilor de aplicare a forței fizice și a măsurilor speciale împotriva deținuților; e) să se asigure instruirea personalului penitenciar cu privire la tratamentul deținuților pentru a preveni comiterea violenței între deținuți.

Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante¹⁵. CPT a constatat că eșecul continuu al autorităților moldovenești de a oferi un mediu sigur și securizat pentru deținuți este direct legat de o serie de factori: a) lipsa cronică de personal din penitenciare; b) dependența de liderii neformali ai deținuților (subcultura criminală) pentru a menține controlul asupra populației penitenciare; c) existența sistemului de tip „baracă” în penitenciare (spații locative de capacitate mare); d) lipsa unei evaluări adecvate a riscurilor și nevoilor deținuților la intrarea în penitenciar și lipsa unei clasificări a deținuților pentru a identifica în ce închisoare, „baracă” sau celulă ar trebui plasați aceștia. Vulnerabilitatea crescută a unor deținuți (cum ar fi infractorii sexuali, persoanele cu probleme de sănătate mintală sau consumatorii de droguri) impune în mod clar necesitatea identificării potențialelor riscuri și vulnerabilități pentru a preveni abuzul și exploatarea acestor deținuți de către alți deținuți.

Pentru soluționarea problemelor constatate, CPT a solicitat autorităților să întreprindă următoarele: a) să fie întreprinse măsuri hotărâte, fără întârziere, pentru a preveni violența și intimidarea între deținuți în întregul sistem penitenciar; b) instituirea unui sistem adecvat de evaluare a riscurilor și nevoilor, clasificarea și repartizarea individuală a deținuților pentru a se asigura că deținuții nu sunt expuși violențelor din partea altor deținuți; c) cazarea deținuților să fie efectuată în unități de locuit mai mici (tip celulă și nu „baracă”); d) stabilirea unui sistem eficient de recrutare și instruire a personalului penitenciar; e) asigurarea supravegherii continue (inclusiv pe timp de noapte) în zonele de detenție.

Pentru contracararea fenomenului ierarhiei neoficiale din penitenciare, în acest sens, CPT a solicitat de urgență întreprinderea unor măsuri concrete, cum ar fi: a) încetarea practicii de folosire a liderilor neformali printre deținuți pentru a menține ordinea și controlul asupra masei generale în

---

15 Raportul Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante (CPT/Inf (2020) 27), a se vedea: <https://rm.coe.int/16809f8fa8>

aceste instituții; b) segregarea liderilor neformali și a cercului lor apropiat de restul populației penitenciare, pe baza unei evaluări individuale adecvate a riscurilor și nevoilor; c) privarea liderilor neformali din penitenciare de posibilitatea de a avea acces la deținuții nou-veniți sau fără recidivă și de a face „desemnări de castă”; d) să se aducă la cunoștință repetat personalului penitenciar că orice membru al personalului care facilitează contactele cu subcultura va fi supus sancțiunilor corespunzătoare.

Standardele internaționale implică responsabilitatea statului să se asigure că deținutul este tratat în conformitate cu legea. În acest sens, este important ca autoritatea penitenciară să dețină informații privind starea de sănătate fizică și psihică a deținutului pentru a confirma că nu a fost comis niciun abuz împotriva acestuia.

În sprijinul acestui fapt, Convenția împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse inumane sau degradante recomandă ca fiecare stat parte să ia măsuri legislative, administrative, judiciare sau de altă natură eficiente, pentru a preveni actele de tortură pe orice teritoriu aflat sub jurisdicția sa¹⁶. Deși păstrarea unor informații exacte, complete, credibile și accesibile despre viața unui deținut nu va preveni în sine relele tratamente, în schimb, acționează ca un factor de descurajare, deci de prevenire. În plus, acolo unde există fenomenul relelor tratamente, documentarea corectă a cazurilor este esențială pentru condamnarea finală a făptuitorilor¹⁷.

Datoria de a investiga relele tratamente aplicate cu intenție, precum și alte încălcări grave ale drepturilor omului are, de asemenea, un caracter absolut¹⁸. O anchetă trebuie să stabilească faptele cazului și, dacă afirmațiile sau alte indicații de rele tratamente se dovedesc a fi adevărate, să identifice și să pedepsească persoanele care se fac vinovate de aceasta, prin intermediul procedurilor corespunzătoare. Pentru ca anchetarea unui caz de rele tratamente să fie adecvată și eficientă, este necesar să existe în același timp un mecanism eficient privind identificarea, înregistrarea și raportarea pretinselor cazuri de tortură. Astfel, sistemul

16 Articolul 11 din Convenția europeană împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse inumane sau degradante.

17 Manual de gestionare a cazurilor deținuților (Biroul ONU pentru Droguri și Criminalitate, 2008, UNODC); a se vedea: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_Prisoner_File_Management.pdf

18 Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind eradicarea impunității pentru încălcări grave ale drepturilor omului, adoptate de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 30 martie 2011 în cadrul celei de-a 1110-a reuniuni a miniștrilor adjuncți.

penitenciar trebuie să dispună de mijloace eficiente pentru ca deținuții să aibă posibilitatea să depună plângeri, dar și de un mecanism eficient de monitorizare pentru a detecta rapid problemele *chiar și în absența plângerilor deținuților*. Existența mecanismului în cauză trebuie să ofere garanții esențiale împotriva relor tratamente. Aceste mecanisme urmează să fie susținute de un sistem de monitorizare regulat de către un organism independent, capabil să facă vizite în penitenciar, să interogheze și să investigheze plângerile deținuților. Fiecare cerere sau plângere adresată unei autorități penitenciare ar trebui să fie tratată cu promptitudine și să i se răspundă fără întârzieri nejustificate.

Structura autorităților competente și procedurile disponibile pentru depunerea plângerilor și abordarea relor tratamente variază de la o țară la alta. În această privință, există cerințe comune care trebuie să fie respectate de către orice stat. Standardele internaționale prezintă mai multe opțiuni pentru declanșarea mecanismelor interne¹⁹: a) deținutul trebuie să beneficieze de garanții juridice fundamentale și să poată informa rudele, avocatul sau medicul despre relele tratamente; să depună plângeri procurorului sau judecătorului, care sunt obligați să ia măsuri ferme ca răspuns la acuzațiile sau alte indicii de rele tratamente; b) deținutul are dreptul să ceară transferul imediat la o altă instituție penitenciară și să alerteze administrația sau serviciile medicale penitenciare, care sunt obligate să înregistreze acuzațiile de rele tratamente și să raporteze autorităților competente despre acest fapt; c) la momentul intrării în penitenciar, deținutului trebuie să i se furnizeze informații scrise despre actele normative care reglementează tratamentul deținuților, cerințele disciplinare, metodele autorizate de căutare a informațiilor și de depunere a plângerilor și orice alte informații necesare pentru a le permite deținuților să își înțeleagă drepturile, obligațiile; d) personalul medical are roluri importante în combaterea, dar și în prevenirea actelor de rele tratamente, asigurându-se că atunci când deținuții prezintă anumite leziuni corporale fiind în custodia statului, acestea vor fi înregistrate corespunzător și raportate autorităților competente. Detaliile oricăror leziuni observate ar trebui să fie transmise autorităților competente pentru a fi investigate²⁰.

---

19 Combaterea relor tratamente și a impunității. Drepturile deținuților și obligațiile funcționarilor organelor de drept: 11 întrebări și răspunsuri (ediția a doua, Erik Svanidze); a se vedea: <https://rm.coe.int/combating-ill-treatment-and-impunity/168077ffa6>

20 Comentarul privind Recomandarea Rec (2006)2 a Comitetului de Miniștri cu privire la Regulile Penitenciare Europene, regula 42; a se vedea: <https://rm.coe.int/european-prison-rules-978-92-871-5982-3/16806ab9ae>

Relevanța adoptării Ordinului

În acest sens, ROPG77²¹ a fost elaborat în scopul asigurării implementării prevederilor actelor internaționale la care Republica Moldova este parte și a recomandărilor organismelor internaționale. Acest regulament urma să asigure: a) o cooperare interdepartamentală eficientă și să unifice practica de aplicare de către instituțiile responsabile a prevederilor legislației internaționale și naționale din domeniu, precum și să asigure reacționarea rapidă a procurorului la asemenea fapte; b) garanții esențiale împotriva relelor tratamente în sistemul penitenciar, fiind fundamentat pe următoarele principii:

- *promptitudine;*
- *competență;*
- *asigurarea protecției victimei;*
- *prevenire;*
- *asigurarea implicării victimei în procedurile de identificare, înregistrare și raportare;*
- *respectarea confidențialității informației și a normelor deontologice profesionale, fără prejudicierea activității de sesizare a faptelor de rele tratamente sau a activității de examinare a cazurilor;*
- *colaborarea interdepartamentală dintre Procuratură și instituțiile publice, în toate etapele de identificare, înregistrare, raportare și investigare a cazurilor de rele tratamente;*
- *dezvoltarea parteneriatului cu societatea civilă la examinarea cazurilor de rele tratamente.*

„Cifra neagră” a cazurilor de rele tratamente. „Cifra neagră”²² a criminalității este un termen folosit de experții în criminalitate și de sociologi pentru a ilustra numărul de infracțiuni comise, dar care nu sunt niciodată raportate sau nu sunt niciodată descoperite. Acest lucru pune la îndoială eficacitatea și eficiența datelor oficiale despre infracțiuni.

---

21 Ordinul nr. 77 din 31.12.2013 al Procuraturii Generale pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant; a se vedea: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=45990&lang=ro

22 Notă: „Cifra neagră” este un termen folosit de experți în criminalitate și de sociologi pentru a ilustra numărul de infracțiuni comise, dar care nu sunt niciodată raportate, înregistrate și deci neinvestigate și nejudicate.

Dacă e să raportăm fenomenul în cauză la situația din sistemul penitenciar, atunci acesta va arăta ca o diferență dintre numărul cazurilor de leziuni corporale comise în penitenciare și leziunile corporale raportate și investigate, care va constitui „cifra neagră” a potențialelor cazuri de rele tratamente din sistemul penitenciar.

Analiza datelor colectate în cadrul evaluării cu referire la pretinsele cazuri de tortură sau tratament inuman ori degradant neînregistrate sau raportate corespunzător, ne va permite să admitem că „cifra neagră” a acestor cazuri este înaltă. Dintre toate cazurile de rele tratamente care au loc în sistemul penitenciar, o mare parte nu sunt raportate corespunzător, iar altele, chiar dacă sunt semnalate procuraturii, nu ajung să fie înregistrate și investigate, după cum se va vedea mai jos. O procedură exactă care ar trebui urmată pentru raportarea și înregistrarea acestor cazuri va reduce semnificativ „cifra neagră” a relelor tratamente din sistemul penitenciar.

1.1 Identificarea și înregistrarea potențialelor situații de rele tratamente

OPG77/2013 stabilește mecanismul de identificare, înregistrare, raportare și examinare a relexor tratamentelor, inclusiv în instituțiile penitenciare. Personalul sistemului penitenciar, atât lucrătorii medicali, cât și lucrătorii non-medicali, au obligația de a înregistra și a informa procuratura despre preținsele relexor tratamente. În partea ce vizează situațiile stabilite de ROPG77/2013²³, acestea implică: 1) plângerile și denunțurile privind relexor tratamente; 2) leziunile corporale vizibile; 3) când sunt alte circumstanțe de a presupune existența unor astfel de fapte; 4) decese; 5) aplicarea forței fizice și/sau a mijloacelor speciale (în continuare AFFMS).

În cazurile menționate *supra*, angajații sistemului penitenciar sunt responsabili și obligați să consemneze date specifice²⁴ în registrul de evidență a recepționării și transmițerii plângerilor, declarațiilor sau altor informații despre preținse fapte de tortură, tratament inuman sau degradant. O procedură relevantă similară este prevăzută de art. 232 din CE, potrivit căreia lucrătorul medical, la constatarea leziunilor corporale efective sau dacă persoana condamnată acuză violență, are obligația să consemneze în fișa medicală constatările și declarațiile, precum și să anunțe imediat șeful instituției penitenciare, care sesizează procurorul și Avocatul Poporului în termen de 24 de ore²⁵.

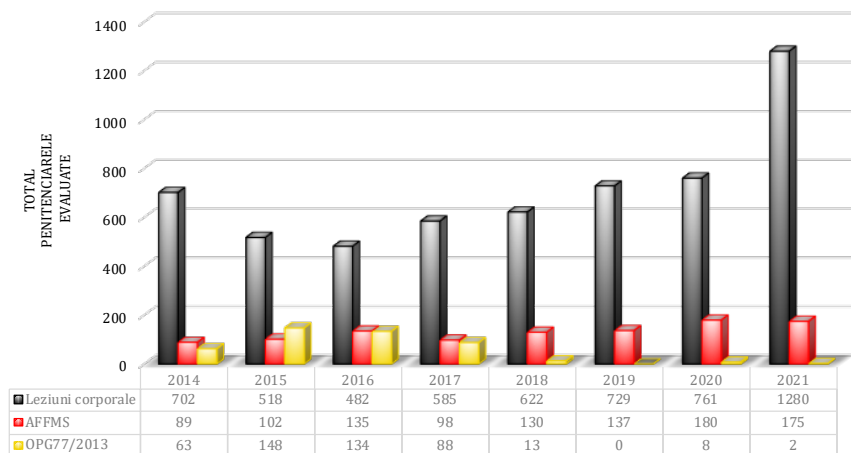
---

23 Pct. 7 și 8 din OPG77/2013.

24 Pct. 14 și 15 din OPG77/2013.

25 Art. 232, alin. (3) din CE.

Înregistrări în penitenciarele evaluate

* Notă: Datele statistice au fost colectate în 7 penitenciare (P4, P6, P7, P10, P13, P15 și P17).

1.1.1. Eșecul autorităților de a asigura evidența corespunzătoare

Penitenciarele nu asigură evidența potrivit procedurii prevăzute de OPG77/2013 a informațiilor cu privire la aplicarea forței fizice. Evidența registrului în baza OPG77/2013 este incompletă, reflectând doar 8,97% pentru 2014, 28,57% - 2015, 27,8% - 2016, 15,04% - 2017, 2,08 - 2018, 0% - 2019, 1,05 - 2020, ajungând în 2021 la 0,15%. Pentru anul 2014, cifrele urmează a fi interpretate mai puțin critic, ținând cont de faptul că OPG77/2013 a intrat în vigoare la mijlocul anului 2014. Totodată, se observă o cădere bruscă a eficienței și transparenței începând cu 2017 - 15,04%, urmată de un alt punct de cădere în 2018 - 2,09%.

În anul 2016 a intrat în vigoare noua Lege cu privire la procuratură, fiind reduse competențele de control al procuraturii asupra sistemului penitenciar. Lipsa controlului extern efectiv a avut impact direct asupra evidenței registrului în baza OPG77/2013, chiar dacă noua lege nu a limitat expres competențele de control stabilite de OPG77/2013. Potrivit acestuia, controlul integral asupra executării ordinului este dat în competența procurorilor responsabili de investigarea cazurilor de rele tratamente, care au obligația de a verifica nu mai rar decât o dată în semestru, în limita competenței teritoriale, respectarea obligațiilor

de identificare, înregistrare și raportare²⁶. Controlul instituțional asupra executării prevederilor din ROPG77/2013 se pune în sarcina conducătorilor instituțiilor semnatare²⁷.

1.1.2. Ineficiența organelor de control

Se constată ineficiența organelor de control intern, precum și ezitarea mecanismelor de control extern de a-și exercita efectiv sarcina de reanimare și responsabilizare a obligațiilor ce rezidă din ordinul interinstituțional. Deși în 2018 a intrat în vigoare Legea cu privire la sistemul administrației penitenciare, aceasta nu a prevenit deteriorarea situației, mai mult, din 2018 OPG77/2013 este pus în aplicare cu titlu de excepție, **indicatorul comparativ de eficiență scade sub un 1%. Calitatea evidenței registrelor este sub nivelul satisfăcător, fiind remarcate date incomplete** (omiterea de a completa toate informațiile stabilite de pct. 14 din Regulament), supranotețe cu pixul, aplicări de corector. **Se observă trișarea angajaților non-medicali de a înregistra corespunzător toate situațiile prevăzute de ROPG77/2013.** Regulamentul prevede clar obligația de a înregistra atât AFFMS, cât și leziunile corporale vizibile, fără dreptul de a filtra informația după libera apreciere.

1.1.3. Neasigurarea confidențialității datelor

Asigurarea confidențialității datelor reprezintă o provocare esențială în instituțiile penitenciare. Regulamentul stabilește că examenul medical se efectuează în condiții de confidențialitate și intimitate, precum și ridică la nivel de principiu obligația de a respecta confidențialitatea informației și a normelor deontologice profesionale, fără prejudicierea activității de sesizare a faptelor de tortură, tratament inuman sau degradant sau a activității de examinare a cazurilor²⁸. Potrivit Legii nr. 133/2011²⁹, datele medicale sau cele despre starea de sănătate intră în categoriile speciale de date cu caracter personal. Prin urmare, sunt aplicabile cerințele față de asigurarea securității datelor cu caracter personal stabilite de HG nr. 1123/2010³⁰.

26 Pct. 44 din ROPG77/2013.

27 Pct. 4 din OPG77/2013.

28 Pct. 5, alin. (6) din ROPG77/2013.

29 Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal.

30 HG nr. 1123 din 14.12.2010 privind aprobarea Cerințelor față de asigurarea securității datelor cu caracter personal la prelucrarea acestora în cadrul sistemelor informaționale de date cu caracter personal. Publicată: 24.12.2010 în Monitorul Oficial nr. 254-256, art. 1282.

Potrivit Anexei nr. 1, securitatea categoriilor speciale de date cu caracter personal implică nivelul 2 de cerințe (N-2)³¹ – care, spre exemplu, implică autentificarea multifactorială (complexă), care include parole și mijloace fizice speciale de acces cu memorie ori cartele cu microprocesoare sau parole și mijloace biometrice de autentificare.

De facto, instituțiile nu asigură protecția a înscrisurilor care conțin date cu caracter special. Angajații non-medicali ai sistemului penitenciar au acces relativ liber la documentația medicală. Respectarea întocmai a OPG77/2013 condiționează coliziunea dintre obligația de a înregistra situațiile ce cad sub incidența Regulamentului și principiul confidențialității. Pentru evidența corespunzătoare, angajatul este nevoit să apeleze la registrul respectiv, fapt ce permite observarea mențiunilor lucrătorilor medicali făcute mai devreme – circumstanțe ce alterează atât principiul confidențialității, cât și garanția medicală împotriva torturii. Interpretarea non-ofensivă a OPG77/2013 presupune delimitarea registrului în funcție de subiectul responsabil: registru non-medical și registru medical. Leziunile corporale constituie informație despre starea de sănătate care cad sub incidența datelor speciale cu caracter personal. Subsecvent, înscrisurile medicale (realizate de lucrătorii medicali) ce conțin astfel de informații trebuie exceptate din accesul lucrătorilor non-medicali, decât în limita datelor statistice generale, sau dacă o asemenea necesitate poate fi justificată în limita principiului proporționalității.

În cadrul vizitelor, au fost frecvent observați **deținuți implicați în activitatea punctului medical. Deținuții au acces relativ liber la datele medicale**, în unele cazuri chiar fiind întrebați de personalul medical despre existența/inexistența unor registre (în cadrul vizitelor se solicita accesul la registrele de leziuni corporale, registrul în baza OPG77/2013, AFFMS). La nivel de subcultură, precizăm, de cele mai dese ori deținuții-asistenți, de fapt, reprezintă o castă inferioară de deținuți, desemnați de către așa-numiții „grujonî”, „smotreașcie”, „ochiu” sau alți termeni conspirativi³². Situația respectivă condiționează vulnerabilități extrem de sensibile pentru anumiți deținuți și oferă subculturii pârghii adiționale de control și influență. În unele cazuri/penitenciare, este exclusă posibilitatea de a interacționa cu deținuții în lipsa unui observator terț din partea subculturii.

31 Pct. 5 din Anexa nr. 1 la HG nr. 1123/2010.

32 Portalul NewsMaker, Articolul „«Здесь тебе рот закроют за две секунды». Как выжить в молдавской тюрьме. Реальная история” din 22.11.2022; a se vedea: link: <https://newsmaker.md/rus/novosti/zdes-tebe-rot-zakroyut-za-dve-sekundy-kak-vyzhit-v-moldavskoj-tyurme-realnaya-istoriya/>

1.1.4. Subcultura – descurajarea violentă a deținuților-denumuțatori

Din analiza constatărilor organismelor internaționale cu referire la situația penitenciarelor din Republica Moldova, coroborate cu datele acumulate în urma monitorizării, observăm că se menține modelul de conducere a penitenciarelor prin utilizarea elementelor subculturii criminale. Astfel, ordinea socială stabilită este formată din cultura instituțională a instituțiilor penitenciare și coexistența acesteia cu subcultura criminală a sistemului penitenciar.

Rezultatele monitorizării indică în mod explicit că în majoritatea instituțiilor penitenciare (mai puțin în penitenciarul de la Rusca) se observă fenomenul subculturii și împărțirea deținuților pe caste potrivit grupurilor de influență. Administrația penitenciarelor este conștientă de faptul existenței influenței informale în instituții, iar situația actuală din penitenciare este tolerată. Analiza datelor a relevat faptul că aceste caste nu există în instituție fără acordul tacit sau, mai mult, cu sprijinul conducerii penitenciarelor.

Rapoartele instituțiilor naționale pentru drepturile omului (OAP)³³ și internaționale (CPT) confirmă eșecul continuu al autorităților moldovenești de a oferi un mediu sigur, securizat pentru deținuți și menținerea influenței elementelor subculturii criminale. Eșecul în cauză este direct legat de o serie de factori, după cum urmează:

- *numărul insuficient de supraveghetori/personal raportat la numărul deținuților;*
- *loialitatea și dependența angajaților de liderii neformali din subcultura penitenciarelor pentru a menține controlul asupra populației penitenciare;*
- *existența sistemului de tip „baracă” (celule de capacitate mare) și a numărului mare de persoane deținute în penitenciar raportat la numărul locurilor disponibile;*
- *în același timp, nu există o evaluare adecvată a riscurilor și nevoilor deținuților la intrarea în penitenciar și nici o clasificare a acestora pentru a identifica în ce închisoare, „baracă” sau celulă ar*

33 AOP, Raport special „Violență asupra unui grup de deținuți la Penitenciarul nr. 18 Brănești din 05 februarie 2021”.

Raport CpPT, „Raport privind vizita de monitorizare efectuată în Penitenciarul nr. 18 Brănești, raionul Orhei pe data de 11 februarie 2020”.

trebuie plasați ei. Vulnerabilitatea crescută a unor deținuți (cum ar fi infractorii sexuali, persoanele cu probleme de sănătate mintală sau consumatorii de droguri) impune în mod clar necesitatea identificării potențialelor riscuri și vulnerabilități pentru a preveni abuzul și exploatarea acestor deținuți de către alți deținuți.

- *instituții penitenciare cu capacitate mare;*
- *egislația imperfectă care favorizează unii condamnați în detrimentul altor, acordând posibilitatea transferării directe sau indirecte a unor bunuri, precum și resurse financiare.*

Toleranța zero față de tortură poate să rupă cercul violenței și să pună în valoare demnitatea persoanei³⁴. Acest obiectiv a fost stabilit spre realizare de către autorități în PNADO 2018–2022. Potrivit indicatorilor stabiliți în PNADO 2018–2022, toate instituțiile responsabile de implementarea acțiunilor planificate³⁵ urmau până în anul 2019 să elaboreze un studiu cu formularea recomandărilor specifice cu privire la îmbunătățirea mecanismelor de investigare a plângerilor privind tortura și tratamentele inumane sau degradante în conformitate cu standardele și recomandările internaționale³⁶. În pofida modificării periodice a cadrului normativ, aplicarea practică a acestuia nu avansează, studiul nu a fost elaborat, iar problema raportării, sesizării și investigării relexorilor tratamente ale persoanelor reținute sau aflate în detenție rămâne a fi nesoluționată³⁷.

În conformitate cu articolul 262 CPP, orice declarație, plângere sau alte informații ce oferă temei de a presupune că persoana a fost supusă acțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant urmează a fi prezentate sau transmise imediat procurorului pentru a fi examinate potrivit art. 274 CPP. În realitate, lucrurile stau altfel, fapt demonstrat de analizele și cifrele prezentate de părțile responsabile de proces.

Potrivit raționamentelor stabilite de art. 232, alin. (3) din CE, în cazul în care se constată urme de violență, tratamente cu cruzime,

34 Ziarul de Gardă, Articol „[Toleranța zero față de tortură poate rupe cercul violenței și pune în valoare demnitatea](#)” din 04.07.2022.

35 Ministerul Justiției; Ministerul Afacerilor Interne; Procuratura Generală; Serviciul de Informații și Securitate; Serviciul Vamal; Centrul Național Anticorupție.

36 Raportul de evaluare PNADO 2018–2022 (Domeniul de intervenție nr. 2. Obiectivul II. Asigurarea respectării drepturilor omului pentru persoanele aflate în custodia statului)/PNADO 2018–2022; a se vedea: https://promolex.md/wp-content/uploads/2020/07/Raport-de-evaluare-PNADO_2020_16_06-pdf

37 *Ibidem.*

inumane sau degradante ori de alte rele tratamente sau persoana condamnată acuză violență, medicul care efectuează examenul medical are obligația de a consemna în fișa medicală cele constatate și declarațiile persoanei condamnate în legătură cu acestea sau cu orice altă agresiune și de a anunța imediat șeful instituției penitenciare, care sesizează procurorul și Avocatul Poporului sau, în cazurile privind condamnății minori, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului în termen de 24 de ore.

În același timp, potrivit pct. 12 al ROPG77/2013, lucrătorii medicali sunt obligați să transmită nu mai târziu de 24 de ore procurorului, indiferent de faptul dacă au anunțat sau nu șeful instituției penitenciare, plângerile, declarațiile sau alte informații despre cazurile prevăzute la pct. 7:

- *orice informație referitoare la maltratări admise de către persoanele publice sau care acționează cu titlu oficial;*
- *când persoana reclamă că a fost supusă torturii, tratamentelor inumane sau degradante;*
- *când are leziuni corporale vizibile sau când sunt alte circumstanțe ce oferă teme de a presupune că persoana a fost supusă unor astfel de fapte;*
- *când persoana a decedat;*
- *când s-a ales cu alte leziuni corporale fiind în custodia organelor de drept sau în evenimente însoțite de intervenția angajaților organelor de forță.*

Art. 232 din CE nu interzice transmiterea de către lucrătorii medicali, dar și de către alți angajați, a informațiilor specificate în pct. 7 al ROPG77/2013 atât șefului instituției, cât și direct procurorului. **Astfel, prevederile de la pct. 7 și pct. 12 din ROPG77/2013 vin să concretizeze și nu să excludă obligația raportării presupuselor fapte de rele tratamente, pe două linii:** șefului instituției penitenciare, precum și direct procurorului. În acest mod, victima presupuselor rele tratamente are asigurată o garanție că informația va ieși din penitenciar și va ajunge la organul responsabil de investigarea presupuselor rele tratamente.

1.1.5. Condițiile de detenție dezavantajoase pentru deținuții protejați – art. 206 din Codul de executare

Deținuților care refuză supunerea la „regulile” interne stabilite de subcultura criminală li se atribuie de către liderii neformali statutul de „neputiovi” sau „lîjnik”. Din cauza acestor statute (precum și alte categorii) deținuții sunt limitați în activitățile comune, sunt expuși la diferite forme de abuz și violență din partea altor deținuți. Un nivel înalt al subculturii criminale în penitenciarele Republicii Moldova are ca efect creșterea numărului de persoane care solicită aplicarea măsurilor de securitate. Potrivit datelor ANP, numărul condamnaților în privința cărora au fost aplicate măsuri de asigurare a securității personale, conform art. 206 CE, în anul 2021 este de 719 deținuți, comparativ cu 619 deținuți înregistrați în anul precedent, cu 13,90% mai mult.

Astfel, în penitenciare sunt două categorii de deținuți:

- *cei din masa generală care acceptă să se supună regulilor subculturii și beneficiază de serviciile și facilitățile accesibile în penitenciar;*
- *și cei izolați în scopul asigurării securității personale, dar care sunt supuși unui tratament discriminatoriu în ceea ce privește condițiile de detenție și accesul la facilități.*

Subcultura criminală este o sursă de violență fizică, psihologică și economică. Ajungând în penitenciare, deținuții nu au alte opțiuni decât să aleagă să se adapteze rolului de castă atribuit, pentru a obține securitate pe durata șederii în instituție. Analiza registrelor privind leziunile corporale (traume și automutilări) demonstrează nivelul extrem de ridicat al violenței între deținuți³⁸.

Violența fizică se aplică în principal ca „pedeapsă” și are ca scop supunerea unui deținut de către altul. Informațiile furnizate de unii deținuți intervievați în cadrul vizitelor de monitorizare arată că deseori administrația și/sau alți angajați fie acceptă tacit aceste violențe, fie intervin abia după ce a avut loc actul de violență, fie nu reușesc să rezolve conflictele dintre deținuți, fie manifestă o dependență față de liderii neformali din subcultură pentru a menține controlul asupra masei generale a populației din penitenciar.

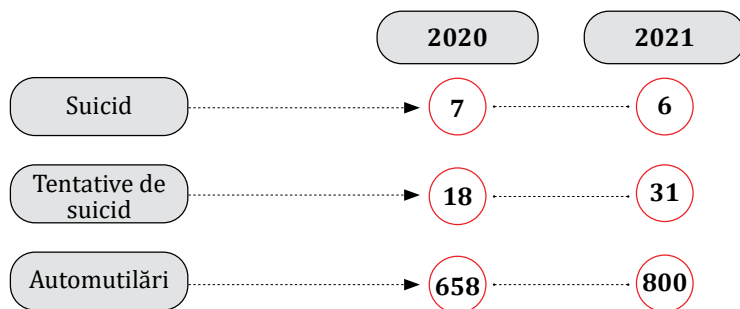
---

38 Notă: pentru anul 2021, în șapte penitenciare, în registrul de leziuni au fost înregistrate 1280 de cazuri, pentru detalii a se vedea Diagrama din pag.27 „Înregistrări în penitenciarele evaluate”.

Datele colectate în cadrul evaluării demonstrează că mediul violent în rândul deținuților, creat de regulile și influențele subculturii, lasă o amprentă semnificativă asupra sănătății fizice și mintale a deținuților. Adesea, mediul stresant existent provoacă anxietate, tensiune în deținuți, aceștia sunt în permanență sub presiune și influență psihologică. O mare parte dintre deținuții intervievați au declarat că au o frică constantă că pot fi supuși violențelor, nu au siguranța zilei de mâine și că nu au încredere în angajații penitenciarului din cauza loialității și a relațiilor acestora cu liderii neformali din subcultura penitenciarului, ceea ce le poate afecta securitatea personală în perioada detenției.

Astfel, recurgerea la automutilări și la suicid capătă o amploare din ce în ce mai mare în rândurile deținuților. Recurgerea la astfel de acțiuni este condiționată de mai mulți factori, unul fiind dereglarea emoțională din varii motive, altele fiind lipsa de reacție din partea administrației la necesitățile deținuților, inclusiv imposibilitatea de a rezista presiunii regulilor stabilite de subcultura criminală și conflictele interpersonale cu personalul sau cu alți deținuți. Deseori, automutilările din penitenciare reprezintă o modalitate de a comunica furia, nemulțumirea sau este un instrument pentru a atrage atenția asupra unor probleme nesoluționate de mai mult timp. Potrivit declarațiilor deținuților intervievați, asistența psihologică nu li se oferă sau este una formală. Acest fenomen poate fi confirmat indirect și prin datele statistice furnizate de către ANP³⁹.

În anul 2021, per sistem, sunt înregistrate 800 de automutilări. Comparativ cu perioada similară a anului precedent, se observă o creștere cu 18%. Se remarcă și o creștere cu 42% a numărului tentativelor de suicid, atât în instituțiile penitenciare, cât și în izolatoarele de urmărire penală. Astfel, în 2021, au fost înregistrate 6 cazuri de suicid și 31 de tentative de suicid.

39 Raportul de bilanț al ANP (2021); a se vedea: https://drive.google.com/file/d/1ltu2_qZ8BYQznVTuSEvjVPPf00j67MOr/view

Lipsa unui mecanism eficient de protecție a deținuților denunțatori ai rețelilor tratamente. Potrivit articolului 206 din CE, statul este obligat să asigure securitatea personală a condamnaților, iar la apariția pericolului pentru securitatea personală a condamnatului, el este în drept să adreseze oricăreia dintre persoanele cu funcție de răspundere ale penitenciarului o cerere privind asigurarea securității personale. În acest caz, persoana cu funcție de răspundere este obligată să întreprindă imediat măsuri pentru asigurarea securității personale a condamnatului, iar, după caz, și măsuri de protecție din partea statului. Administrația penitenciarului întreprinde măsurile de rigoare în vederea înlăturării pericolului pentru securitatea personală a condamnatului. Cu toate acestea, mecanismul de protecție oferit de această normă nu este unul eficient și nu atinge scopul urmărit. Ba din contra, în locul înlăturării pericolului, se „înlătură” deținutul din masa generală și se plasează în încăperile izolatorului disciplinar. Astfel, pentru asigurarea securității personale a deținutului, administrația penitenciarului dispune măsuri de izolare de alți deținuți, utilizând în acest scop celulele izolatoarelor disciplinare.

În urma monitorizării penitenciarelor, am constatat la fața locului acest fapt: că deținuții plasați în izolatorului disciplinar în scop de securitate sunt ținuti în condiții inumane, iar celulele se află într-o stare deplorabilă: mușgai, umezeală, condiții insalubre, în unele celule lipseau ferestrele cu ieșire în exterior (adică, fără acces la lumina naturală), imposibilitatea accesării serviciilor și facilităților din penitenciare (muncă, instruire etc.), dificultatea de a apela la servicii de asistență medicală, lipsa unui buton în vederea chemării supraveghetorilor în caz de necesitate. Modalitatea de apel către supraveghetori este lovirea în ușile de metal cu diferite unelte contondente (de metal). Acest fapt creează sunete insuportabile, ceea ce duce la imposibilitatea de a dormi pe timp de noapte. Unii deținuți s-au plâns pe acest fapt și că utilizează căști pentru a adormi. Celulele respective nu corespund tuturor cerințelor pentru detenția persoanelor, iar în unele cazuri nu sunt amenajate cu inventarul și mobilierul necesar.

Nu se respectă norma de spațiu locativ stabilită pentru un condamnat, potrivit standardelor și Codului de executare. Acest fapt este confirmat și de către OAP și CpPT în urma unei vizite în Penitenciarul din Brănești⁴⁰, care a constatat un

---

40 Raport special. Penitenciarul nr. 18 Brănești, OAP; a se vedea: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/P18-Branesti.pdf>

tratament discriminatoriu al celor aflați sub protecție în temeiul art. 206 din CE. Persoanele care au cerut izolarea pentru securitatea proprie nu sunt persoane „pedepsite/sanctionate”, astfel ar trebui să se bucure de toate facilitățile/drepturile ca și masa totală a deținuților. Iar izolarea nu ar trebui să afecteze aceste drepturi.

Potrivit PNADO 2018–2022, autoritățile responsabile urmau să fortifice capacitatea sistemului de protecție a persoanelor care denunță acte de tortură. Cu toate acestea, acțiunea în cauză nu a fost realizată⁴¹. Suplimentar datelor acumulate la fața locului în urma vizitelor efectuate, faptul că nu există un sistem clar și eficient de protecție a persoanelor care denunță actele de tortură este confirmat și de către Avocatul Poporului în raportul său pentru anul 2019⁴², și de către MJ în raportul său de activitate din 2018⁴³.

În pofida unor eforturi de a îmbunătăți condițiile de detenție în penitenciarele din Republica Moldova, suprapopularea rămâne a fi o problemă nesoluționată, care acutizează fenomenul violenței în penitenciare⁴⁴. Considerăm inoportun Ordinului MJ nr. 150 din 10 iunie 2022 *privind stabilirea tipurilor de penitenciare, sectoarelor de detenție create în cadrul acestora și a capacității de deținere pentru fiecare instituție*, prin care s-a dispus modificarea capacității totale a Penitenciarului nr. 13 cu respectarea normei de spațiu minim de 3 m² pentru un deținut (contrar standardelor internaționale⁴⁵, dar și CE, art. 225).

---

41 Potrivit Raportului de activitate al MJ pentru anul 2018, acțiunea planificată privind „fortificarea capacității sistemului de protecție a persoanelor care denunță actele de tortură” se raportează ca fiind nerealizată; a se vedea: https://www.justice.gov.md/public/files/directia_analiza_monitorizare_si_evaluare_a_politicilor/Raport_de_activitate_al_Ministerului_Justitiei_pentru_anul_2018.pdf

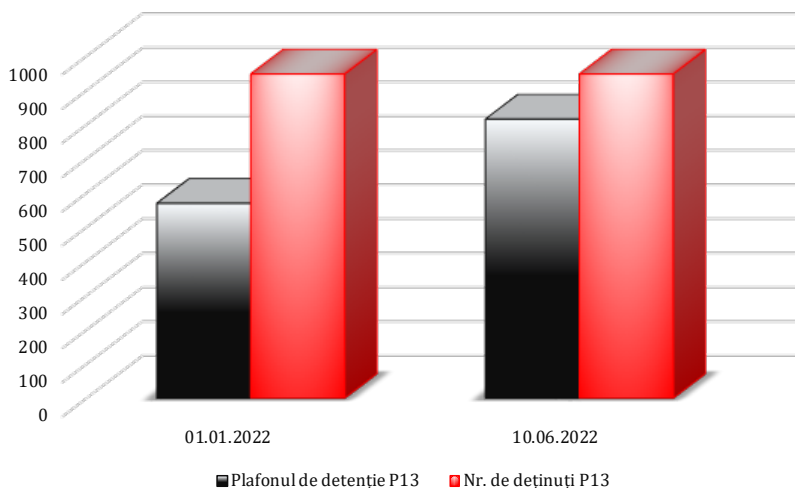
42 OAP, Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2019; a se vedea: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/RAPORTUL2019-FINAL.pdf>

43 Raport de activitate pentru anul 2018 al MJ; a se vedea: http://www.justice.gov.md/public/files/directia_analiza_monitorizare_si_evaluare_a_politicilor/Raport_de_activitate_al_Ministerului_Justitiei_pentru_anul_2018.pdf

44 CpPT, Raport privind vizita de monitorizare efectuată în Penitenciarul nr. 18 Brănești, raionul Orhei, pe data de 11 februarie 2020; a se vedea: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/P18-Branesti.pdf>

45 Spațiul locativ per deținut în penitenciare: Standardele Standardele CPT, 2015; a se vedea: <https://rm.coe.int/16806cc449>

Suprapopularea

Plafonul de detenție până la adoptarea Ordinului nr. 150 – 570 de deținuți⁴⁶

Plafonul de detenție după adoptarea Ordinului nr. 150 – 816 deținuți⁴⁷

În urma evaluării din 2017 a suprafețelor spațiilor locative din penitenciare și plecând de la numărul maxim de persoane admis pentru deținere în penitenciare, potrivit normei de 4 m² de spațiu locativ pentru un deținut, Secretarul de Stat al MJ a prezentat Raportul său nr. 930 din 29.11.2017. Conform acestuia, suprafața spațiilor locative în Penitenciarul nr. 13 este de 2521,34 m². Altfel spus, măbind plafonul de detenție al Penitenciarului nr. 13, fără a efectua reconstrucții ale penitenciarului sau fără a construi anexe la acesta, raportând plafonul maxim de detenție la suprafața de cazare a Penitenciarului nr. 13, fiecărui deținut îi revin chiar și mai puțin de 3 m².

46 Date statistice ANP privind dinamica persoanelor private de libertate, ianuarie – aprilie 2022; a se vedea: <https://drive.google.com/file/d/1gIN7UvE50Wq2gikclRbpE1g-lH9XfgME/view>

47 Date statistice ANP privind dinamica persoanelor private de libertate, ianuarie – iulie 2022; a se vedea: https://drive.google.com/file/d/1Fr50_bgef8rN7s-nmztrDjN9c62RrGYx/view

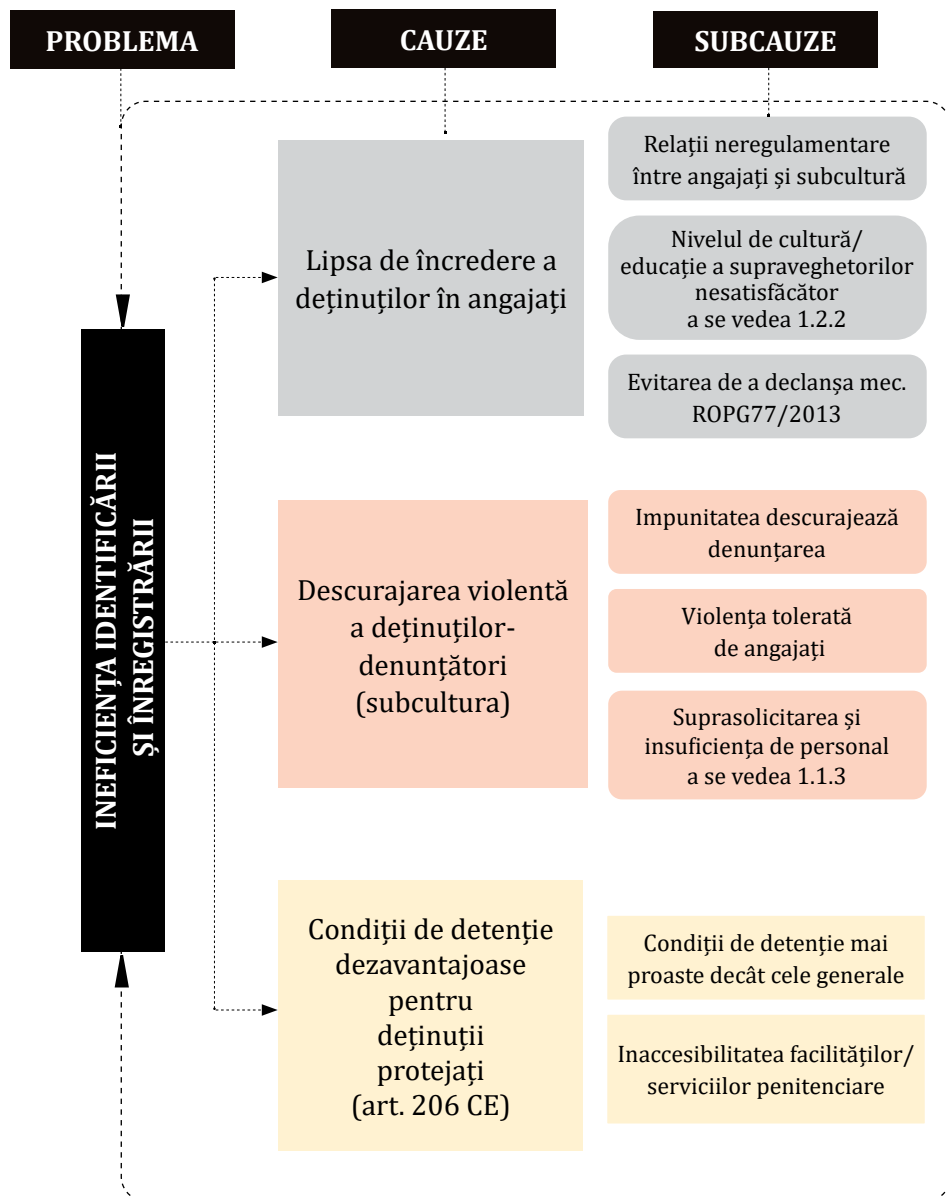
Existența sistemului de tip „baracă” (celule de capacitate mare). Existența spațiilor locative de tip „baracă” nu răspunde standardelor internaționale. Faptul menținerii și acutizării nivelului de violență reconfirmă constatările CPT precum că influențele subculturii criminale sunt deosebit de puternice în celulele de tip „baracă”, în special în celulele cu un număr mare de deținuți.

Datele colectate demonstrează faptul că în celulele de tip „baracă”, în instituțiile cu regim semiînchis⁴⁸, unde mai mult de 500 de deținuți comunică între ei, situația este destul de complicată. Este deosebit de dificil să gestionezi o instituție cu un dezechilibru complet între numărul de deținuți și personal, ceea ce este tipic pentru aproape toate instituțiile penitenciare din Republica Moldova în prezent. În astfel de condiții, influențele subculturii criminale din penitenciare sunt și mai puternice, de aceea administrația și personalul sunt tentați să conducă instituția utilizând elementele subculturii criminale, ceea ce afectează încrederea de a raporta actele de rele tratamente de către alți deținuți victime ale subculturii.

---

48 Lista instituțiilor penitenciare din Republica Moldova; a se vedea: link, <https://date.gov.md/ckan/dataset/4965-lista-instituțiilor-penitenciare-din-republica-moldova/resource/443a0259-a574-4416-9189-f72b48ab2a6f>

Ilustrare: Destructurarea deficiențelor esențiale - IDENTIFICAREA ȘI ÎNREGISTRAREA

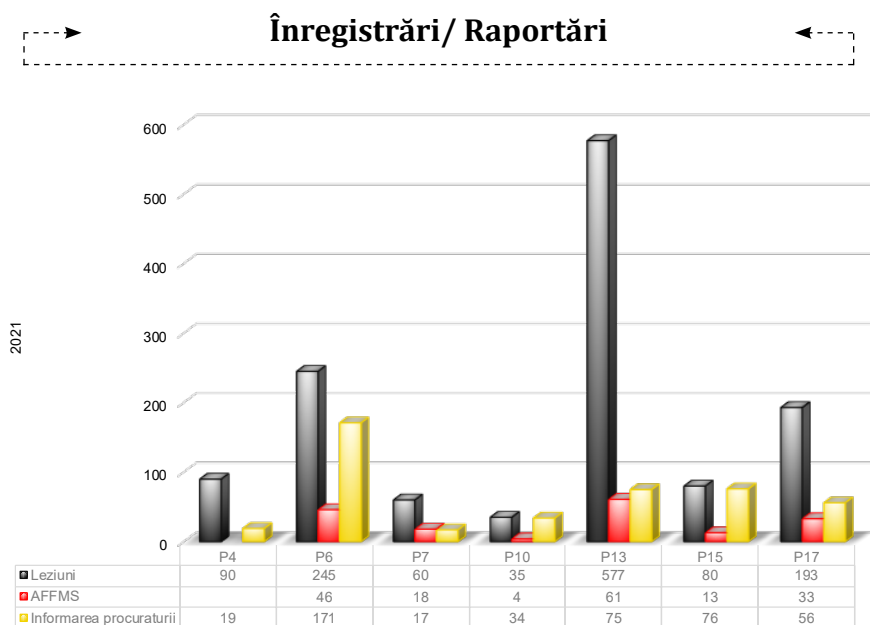

1.2. Raportarea potențialelor situații de rele tratamente

Angajații penitenciarelor au obligația de a raporta procurorului toate cazurile de rele tratamente care le-au devenit cunoscute în legătură cu îndeplinirea obligațiilor de serviciu sau în afara acestora. Raportarea, identificarea și înregistrarea cazurilor descrise se raportează procurorului necondiționat de faptul dacă despre acest caz a fost informat conducătorul. Acest fapt urmează a fi realizat imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore.

După cum a fost menționat mai sus, cazurile descrise implică plângerile, denunțurile, leziunile corporale vizibile, aplicarea forței fizice sau a mijloacelor speciale, decese, precum și alte circumstanțe ce oferă temei de a presupune.

În baza circularei în penitenciare în anul 2014 au fost instituite registre și, prin ordin, desemnate persoane responsabile pentru ținerea evidenței și raportarea la Direcția securitate internă a Departamentului Instituțiilor Penitenciare a tuturor cazurilor declarate sau înregistrate de tortură. Ca urmare a fluctuației personalului, practica respectivă a decăzut, statistica din tabelul nr. 1 arată că sub 1% din cazurile descrise de ROPG77/2013 sunt înregistrate în conformitate cu procedura stabilită. *De facto*, din numărul total de 1280 de leziuni corporale înregistrate în cele 7 penitenciare, 429

au fost raportate către procuratura teritorială – ceea ce reprezintă circa 33,51%.

Raportarea către organele competente are loc mai puțin în baza ROPG77/2013, fiind realizată în special în temeiul CE⁴⁹. Dincolo de aspectele de neglijență manifestată față de obligația de a pune în executare ROPG77/2013, menționăm mai mulți factori ce determină ineficiența instituțiilor penitenciare de a-și exercita sarcina, după cum urmează:

- *lipsa mecanismelor și procedurilor tehnice de raportare imediată și directă către procuratură;*
- *neconștientizarea obligației de raportare în termen a situațiilor stabilite de ROPG77/2013;*
- *suprasolicitarea angajaților;*
- *protecționism intern, exprimat prin mușamalizarea/filtrarea informațiilor supuse raportării;*
- *intimidarea/influența necorespunzătoare a angajaților responsabili.*

1.2.1. Lipsa mecanismelor și procedurilor tehnice de raportare imediată și directă către procuratură

ROPG77/2013 nu diferențiază esențial procedura de raportare în funcție de subiectul raportor. Lucrătorii medicali din cadrul instituțiilor penitenciare sunt obligați să transmită plângerile, declarațiile sau alte informații despre pretinse fapte de rele tratamente imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore, procurorului, indiferent de faptul dacă au anunțat sau nu șeful instituției de detenție⁵⁰. Respectiv, rămâne la discreția instituțională de a stabili obligația lucrătorului medical de a raporta pe intern.

În partea ce vizează angajatul non-medical al sistemului penitenciar, acesta are dublă obligație de raportare. Respectiv, pct. 10 și 8 din ROPG77/2013 statuează obligația să denunțe superiorilor, în formă scrisă, despre aceste fapte, fiindu-i asigurat anonimul. La rândul său, superiorul este obligat să le înregistreze imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore, să le transmită procuraturii teritoriale sau specializate în a cărei rază activează instituția. Totodată, la nivel de principiu este statuată obligația pentru orice lucrător al organelor de drept, subsecvent angajat al sistemului penitenciar, de a

49 Art. 232 din CE.

50 Pct. 12 din ROPG77/2013.

raporta procurorului cazurile descrise, necondiționat de faptul dacă a fost informat conducătorul său⁵¹.

1.2.2. Lipsa procedurii tehnice de raportare directă către procuratură

La modul practic, lipsește procedura tehnică de raportare directă și necondiționată către procuratură. În ambele cazuri, lucrătorii medicali și non-medicali raportează doar pe intern către superiori. Din statisticile prezentate mai sus rezultă caracterul sporadic de raportare interinstituțională. Mai mult, raportarea internă a lucrătorilor medicali către conducerea instituției nu asigură confidențialitatea datelor medicale, care, conform Legii nr. 133/2011, intră în categoria de date speciale. Alte persoane decât lucrătorul medical ce intră nemijlocit în contact cu deținutul-pacient nu sunt în drept să intre în posesia datelor medicale, decât în limita datelor statistice. Prin urmare, mecanismul intern de raportare în formă deschisă necesită a fi revizuit – datele medicale fiind transmise direct de la lucrătorul medical către procuror.

1.2.3. Neconștientizarea obligației de raportare în termen a situațiilor stabilite de ROPG77/2013

În cadrul atelierelor de lucru, s-a conturat necunoașterea și neconștientizarea obligației de a raporta cazurile descrise de ROPG77/2013, chiar și la nivel de ofițeri. O subcauză esențială este lipsa modulelor specifice la pregătirea inițială și continuă. Pregătirea insuficientă în rândurile agenților de penitenciare (în continuare subofițeri) este extrem de accentuată, fiind angajați chiar și cu nivel minim de studii – învățământ secundar, ciclul I: învățământ gimnazial sau echivalent.

Pregătirea inițială a acestora deseori are loc mult după începerea activității în calitate de supraveghetor, uneori după 2 ani de activitate. Sistemul de instruire continuu, la fel, nu înlătură lipsa abilităților de raportare stabilite de ROPG77/2013.

Potrivit legislației în vigoare, funcțiile publice cu statut special se împart în două categorii, *în funcție de nivelul minim al studiilor necesare* pentru ocuparea acestora, după cum urmează:

⁵¹ Art. 5, alin. (2) din ROPG77/2013.

- *categoria A, corpul ofițerilor de penitenciare – cuprinde funcțiile publice cu statut special pentru a căror ocupare este necesară deținerea studiilor superioare;*
- *categoria B, corpul agenților de penitenciare – cuprinde funcțiile publice cu statut special pentru a căror ocupare este necesară deținerea unor studii corespunzătoare funcției. Nivelul de învățământ și ciclul de studii minim necesare pentru ocuparea funcțiilor corpului agenților de penitenciare se stabilesc conform Nomenclatorului aprobat prin ordinul ministrului justiției.*

În anul 2020, MJ a venit cu inițiativa de a modifica Ordinul MJ nr. 499/2018 privind aprobarea Nomenclatorului privind nivelul de învățământ și ciclul de studii minim necesare pentru ocuparea funcțiilor corpului agenților de penitenciare, prin care s-a propus ca la angajare pentru funcția de supraveghetor, nivelul de învățământ să fie scăzut cu o treaptă. La 27.02.2020 a fost aprobată această inițiativă. În justificarea inițiativei, MJ a prezentat următoarele argumente:

- *criza acută de personal, în special la funcțiile de supraveghetori (agenți de penitenciare, subofițeri);*
- *nivelul slab de salarizare al angajaților sistemului administrației penitenciare, comparativ cu remunerarea personalului angajat în funcții similare în alte instituții din domeniul ordinii publice și de securitate a statului, are un impact negativ asupra procesului de recrutare la angajare, dar și pentru recrutare la studii în Școala Națională de Pregătire a Agenților de Penitenciare din or. Târgu Ocna, România;*
- *sistemul penitenciar și anterior (perioada 2008 – 2009) a avut experiența încadrării în serviciu a persoanelor cu nivel de studii gimnaziale și, în opinia MJ, majoritatea dintre aceste persoane au realizat cu succes sarcinile de serviciu.*

Prin aplicarea acestui ordin, situația însă s-a înrăutățit considerabil. Efectul urmărit de către MJ prin scăderea nivelului de învățământ la angajarea supraveghetorilor până la cel gimnazial a fost să atragă un număr mai mare de candidați pentru aceste funcții. Cu toate acestea, scopul urmărit nu a fost atins. Se constată în continuare o criză acută de supraveghetori (subofițeri), doar că, pe lângă numărul insuficient al acestora, s-a adăugat încă o problemă cu privire la calitatea profesională și personală a supraveghetorilor. Despre acest lucru ne-au declarat la

interviurile desfășurate în penitenciare atât deținuții, cât și angajații din funcții superioare. Agenții de penitenciare (supraveghetorii), în majoritatea cazurilor, sunt loiali subculturii, influențabili, mențin relații nestatutare cu deținuții sau pot fi supuși chiar violențelor din partea deținuților. Potrivit ex-directorului interimar al Administrației Naționale a Penitenciarelor, în ultimii 3 ani s-au înregistrat peste 50 de cazuri de violență asupra gardienilor. Aceste circumstanțe descrise mai sus au acutizat și mai mult problema cadrelor și lipsa de încredere a deținuților în agenții de penitenciare (supraveghetori).

1.2.4. Suprasolicitarea angajaților

Insuficiența personalului calificat este printre principalele subcauze ale problemei de suprasolicitare a angajaților. În instituțiile penitenciare, pe timp de noapte, activează 3-5 supraveghetori la circa 600 de deținuți. Incidentele de securitate/siguranță atrag intervenția a cel puțin 4 angajați în acel sector, fapt ce implică documentarea și gestionarea situației de fapt. Ultima include scrierea rapoartelor/explicațiilor către superiori, completarea mai multor registre de evidență – spre exemplu, registrul „leziuni corporale”, registrul „aplicarea forței fizice și a mijloacelor speciale sau a armei de foc”, registrul în baza ROPG77/2013, registrul de incidente, registrul de situații excepționale, registrul de predare/primire a schimbului etc. Este evident că acest fapt reduce esențial eficiența exercitării atribuțiilor de bază – asigurarea siguranței și securității, nemaivorbind despre capacitatea redusă de a aplica principiile „securității dinamice”.

Pregătirea profesională și calitățile personale nesatisfăcătoare ale noilor angajați, în special ale subofițerilor, a fost reclamată unanim de către reprezentanții din cadrul tuturor penitenciarelor. Problema în cauză periclitează activitatea angajaților și impune sarcini suplimentare asupra angajaților cu experiență, precum și afectează negativ imaginea instituțională. Nii angajați (subofițerii) adesea nu cunosc nici aspecte elementare, menționând că „uneori nu cunosc diferența între Codul penal și cel contravențional”. O asemenea situație pune sub semnul de întrebare procesul de atestare/admitere în funcție, altfel spus, creează o bănuială rezonabilă privind caracterul formal. Pentru probarea și documentarea adițională, absolvenții pot fi reevaluați, iar eșecul deliberat de a resușine examenul-control poate fi considerat un indice semnificativ privind lipsa unui proces echidistant. Dincolo de pregătirea profesională, calitățile

personale pot fi suficiente pentru a preveni comunicarea defectuoasă. Necorespunderea acestora a fost reclamată inclusiv de către participanții la ateliere. Ultimii au obiectat împotriva angajării în funcții de subofițeri a persoanelor ce au absolvit 9 clase, invocând lipsa de experiență și lipsa abilităților de bază. Testarea psihoemoțională este realizată în special de către comisia medico-militară. Trecerea cu succes peste „filtrul” comisiei a persoanelor necorespunzătoare creează bănuiala existenței problemelor de integritate, exprimate fie prin corupție, fie prin acceptarea nepotismului, fie dictate de necesitatea stringentă de a completa statele „cu orice preț”.

Munca suplimentară neplătită, ca subcauză, scade eficiența muncii, crește gradul de anxietate, determină epuizarea și deformarea profesională, reduce participarea activă la viața de familie și, în consecință, favorizează inegalitatea de gen și consolidarea stereotipurilor – roluri în familie. În principal, angajații sistemului lucrează mult mai mult decât acele 40 de ore pe săptămână, iar în contextul pandemiei și al insuficienței de personal acest fapt se accentuează și mai mult. Reglementările prevăd posibilitatea de a-ți lua o zi liberă imediat după ziua în care ai muncit în afara programului, însă în cele mai multe cazuri această oportunitate nu este valorificată.

Atragem atenția că în cazul în care nu este valorificată acea „zi liberă”, după scurgerea a 30 de zile ea este considerată „arsă”. Prin urmare, în cazul în care lucrezi în afara programului general și nu valorifici la scurt timp „ziua liberă”, rezultă munca neplătită. Subliniem că această situație trebuie deci considerată muncă forțată sau o altă formă de exploatare a ființelor umane – situația trebuie remediată în mod prioritar. În primul rând, este necesar să se prevadă o modalitate digitalizată de înregistrare a orelor de lucru (spre exemplu, evidența realizată în baza cheii digitale la intrarea în instituție), un sistem clar de pontare a orelor de lucru, cu posibilitatea redusă de intervenție manuală asupra cuantificării orelor de muncă. Ulterior, plata acestora în conformitate cu garanțiile prevăzute de legislația muncii, adică plata tuturor orelor suplimentare și a zilelor de muncă peste program. În general, acest lucru ar ajuta la elucidarea nevoilor instituționale și la justificarea completării listelor de personal sau a revizuirii structurii.

1.2.5. Protecționism intern și influențe necorespunzătoare ale angajaților responsabili

Exprimat prin mușamalizarea și/sau filtrarea informațiilor supuse raportării, include câteva subcauze esențiale interconectate și determinate de „loialitatea corporativă”. Ierarhizarea pe verticală și nivelul accentuat de interdependență în activitatea angajaților condiționează reticența angajaților de a denunța/reclama colegii lor. În raport cu relațiile de muncă, în sens legal, lipsesc mecanismele adecvate și suficiente de protecție a denunțătorilor.

La nivel de instrumente ce ar exclude expunerea angajaților la scurgerea informațiilor sensibile pot fi eliminate barierele funcționale – prin elaborarea procedeele tehnice de raportare independentă (a se vedea 1.2.1).

O situație similară se constată pentru lucrătorii medicali, care în fapt sunt angajați al sistemului penitenciar, contrar standardelor internaționale împotriva relexelor tratamente⁵². CPT a subliniat contribuția importantă pe care serviciile de sănătate din penitenciare pot și trebuie să o aibă în combaterea relexelor tratamente împotriva deținuților prin înregistrarea sistematică a leziunilor corporale și raportarea acestor informații autorităților competente. Documentarea, raportarea corectă și în timp util a unor astfel de dovezi medicale vor face mult mai eficientă investigarea posibilelor abuzuri și aducerea făptuitorilor în fața justiției, care, la rândul său, va servi ca un puternic descurajator împotriva abuzurilor viitoare⁵³. Astfel, personalul medical are roluri importante în combaterea, dar și în prevenirea actelor de rele tratamente în penitenciar, asigurându-se că atunci când deținuții prezintă anumite leziuni corporale fiind în custodia statului, acestea vor fi înregistrate corespunzător și raportate autorităților relevante.

---

52 Organizarea și managementul sănătății în penitenciare. Recomandări metodice ale Consiliului Europei (2019), pag. 24; a se vedea: https://rm.coe.int/guidelines-organisation-and-management-of-health-care-in-prisons/168093ae69?fbclid=IwAR0M5J6j09s9Nemm16lBDE7H-yOsZtDB57Nbu-B109xH_ucvY8vKu_33A_g

53 Extras din cel de-al 23-lea Raport General al CPT „Documentarea și raportarea medicală a relexelor tratamente”, 2013; a se vedea: [CPT/Inf\(2013\)29-part](#).

Serviciile de sănătate din penitenciarele din Republica Moldova au fost permanente în vizorul mecanismelor naționale, regionale⁵⁴ și internaționale ale drepturilor omului⁵⁵. Lipsa de independență decizională a fost constatată de către CpPT în urma vizitelor de monitorizare la Penitenciarul nr. 16 Pruncul din 2019⁵⁶ și 2022⁵⁷. În urma evaluării asigurării efective a garanțiilor pentru prevenirea torturii, tratamentului inuman și degradant în Penitenciarul nr. 16 Pruncul, CpPT a constatat probleme sistemice grave care afectează independența personalului medical. Una dintre aceste probleme, care ne-a fost confirmată și de către deținuți în urma monitorizării penitenciarelor, este deficitul acut de personal medical (medici, infirmieri), coroborat cu deficitul agenților de penitenciare (supraveghetori), care duce la situații de implicare a deținuților angajați în secția de deservire în asigurarea accesului la medic (colectarea verbală a solicitărilor), scurgerea informațiilor cu caracter medical (date cu statut special) prin implicarea deținuților în activități medicale, cum ar fi prelucrarea instrumentarului medical și curățenia în cabinetele medicale.

Ținând cont de complexitatea problemelor privind serviciul medical în sistemul penitenciar, în prezent se constată imposibilitatea asigurării principiului independenței în accesarea serviciilor medicale de către deținuți. În perioada de monitorizare, structura serviciului medical din sistemul penitenciar nu a suferit modificări. Sistemul medical penitenciar continuă să fie unul paralel și delimitat de sistemul medical public. Potrivit legislației naționale, responsabilitatea pentru sănătatea deținuților din sistemul administrației penitenciare o poartă ANP din subordinea MJ⁵⁸. Personalul medical din instituțiile penitenciare se află în subordinea directorului penitenciarului, fiind supus dublei loialități în luarea deciziilor medicale.

---

54 [Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante \(CPT\)](#).

55 [Raportul CAT/C/MDA/CO/3/ Decembrie 21 2017](#).

56 [Raportul Consiliului pentru Prevenirea Torturii \(vizita în Penitenciarul nr. 16 Pruncul/2019\)](#).

57 [Raportul Consiliului pentru Prevenirea Torturii \(vizita în Penitenciarul nr. 16 Pruncul/2022\)](#).

58 [Raport de monitorizare 2. Gestionarea pandemiei de COVID-19 în sistemul administrației penitenciare](#).

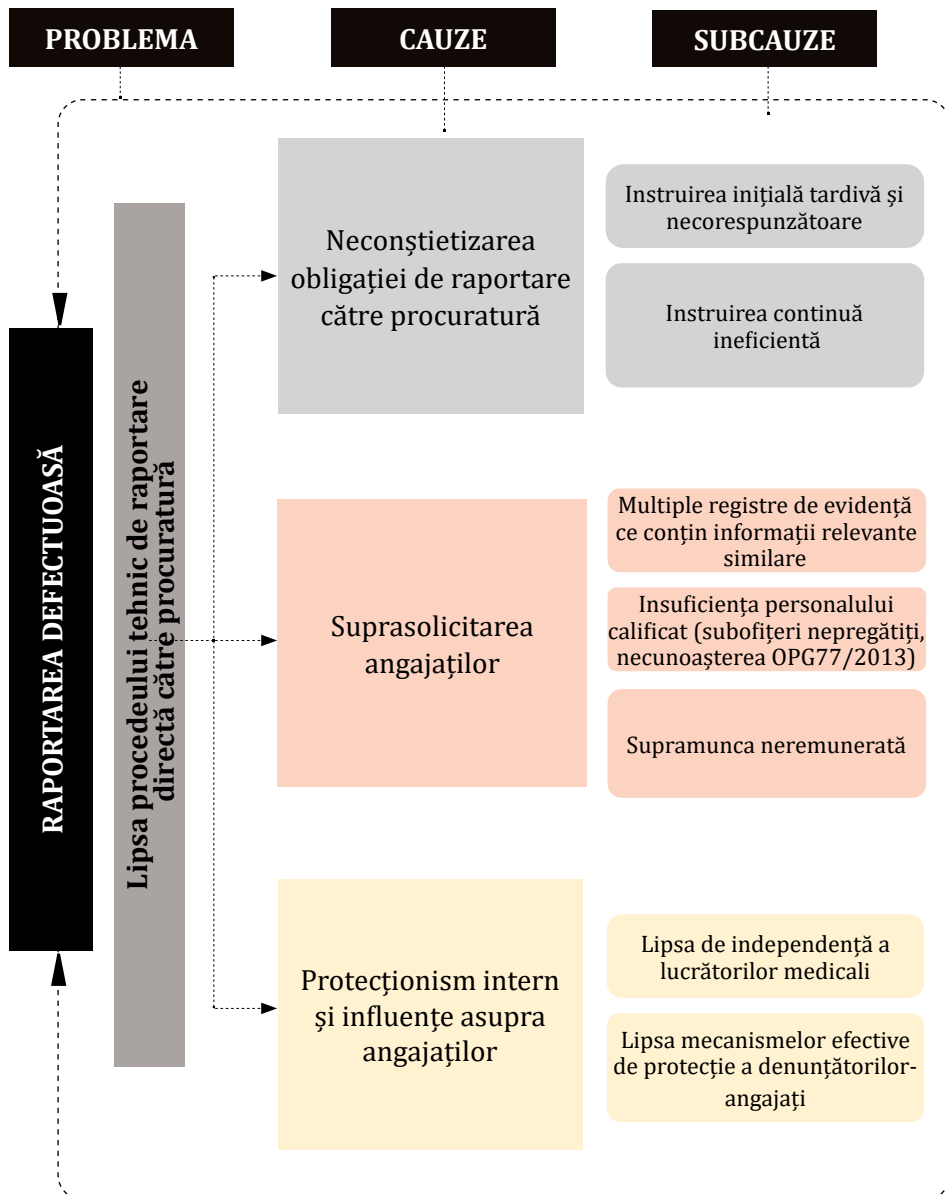
Lipsa de independență a personalului medical din penitenciare a fost constatată și de către CtEDO în recenta sa hotărâre: *Cosovan vs Moldova*⁵⁹. CtEDO susține că „potrivit Guvernului, serviciile medicale sunt furnizate deținuților în bază de contract (ceea ce rezultă din faptul că deținuții nu sunt acoperiți de sistemul de asigurări obligatorii de asistență medicală). Aceasta implică din nou costuri suplimentare pentru penitenciar (CtEDO făcând referință la dovada achitării de către ANP a asistenței medicale într-un spital public). Astfel, administrația penitenciarului a avut motive să limiteze accesul la tratamentul medical oferit deținuților în afara penitenciarului, iar această situație ar putea crea un conflict de interese pentru medicii penitenciarului, ceea ce nu ar trebui să existe”. În acest sens, CtEDO a mai remarcat faptul că CPT a îndemnat Guvernul Republicii Moldova să transfere responsabilitatea pentru serviciul medical din sistemul penitenciar către Ministerul Sănătății, iar CpPT a remarcat în mod expres absența independenței medicilor penitenciarului față de administrația penitenciarului ca fiind o problemă⁶⁰.

---

59 Asociația Promo-LEX, Comunicat de presă din 27.09.2022; [Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a constatat gravitatea problemelor privind asistența medicală în sistemul penitenciar al Republicii Moldova și a dispus examinarea în procedură avansată a cauzei Cosovan vs Moldova](#).

60 Asociația Promo-LEX, Comunicat de presă din 23.03.2022, [CtEDO confirmă existența problemelor sistemice grave din justiția penală](#).

**Ilustrare: Destructurarea deficiențelor esențiale -
RAPORTAREA DEFECTUOASĂ**

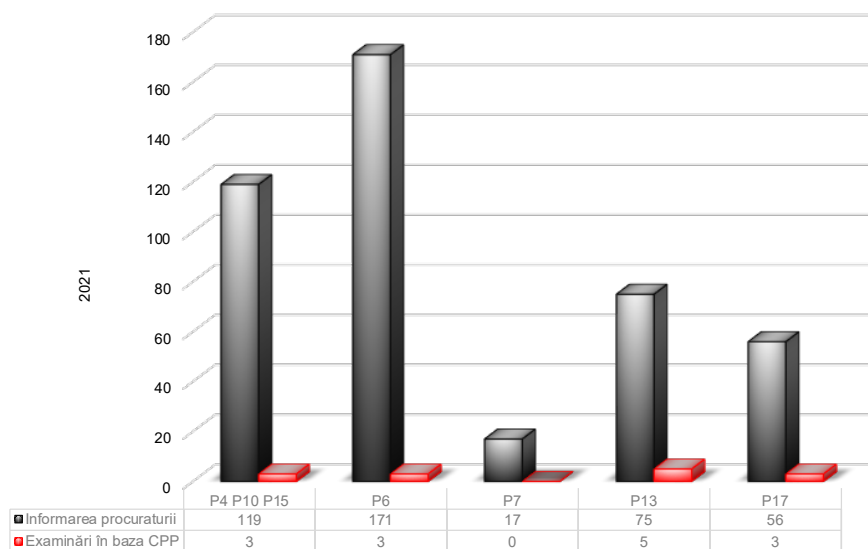

1.3. Examinarea potențialelor situații de rele tratamente

Competența de a examina cazurile ce conțin acuzații de rele tratamente îi revine în exclusivitate Procuraturii⁶¹. Procurorul care recepționează informația o înregistrează într-un registru separat, cu specificarea tuturor datelor indicate la pct. 14 din ROPG77/2013. Procurorul specializat urmează imediat să examineze informația conform CPP⁶². În cazul informațiilor parvenite procurorii urmează să se autoseseze⁶³ și să inițieze controlul⁶⁴ cu adoptarea unei soluții procesuale în toate cazurile.

Informări vs examinări

* *Notă: Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale a examinat un caz ce viza instituțiile penitenciare, acesta fiind inclus statistic la procuratura mun. Chișinău, sediul Centru – respectiv, la P13.*

61 Art. 270, alin. (1), pct. 5) din CPP.

62 Pct. 17 din ROPG77/2013.

63 Art. 262, alin. (3) din CPP.

64 Art. 274 din CPP.

1.3.1. Caracterul formal al examinărilor

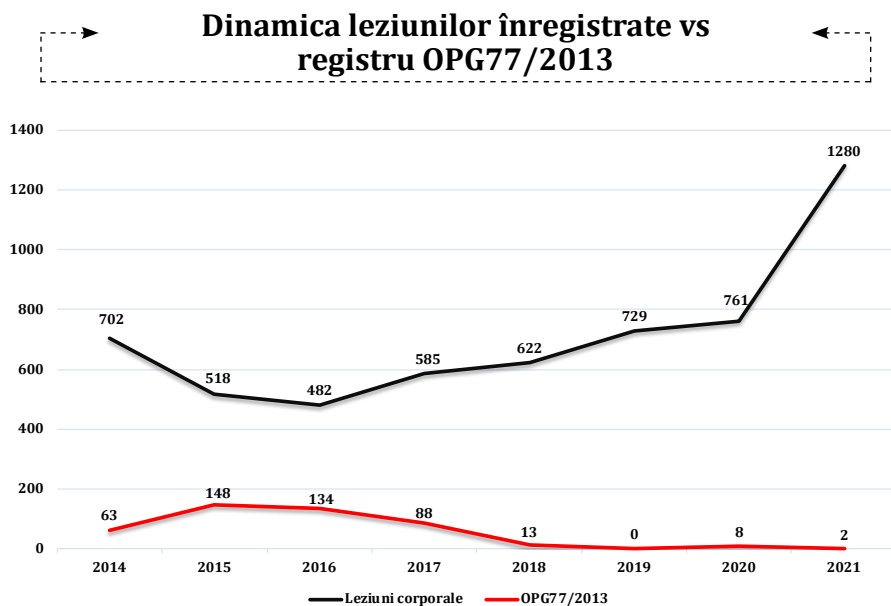
Potrivit datelor statistice dezagregate teritorial, din 438 de informații parvenite la procuraturile teritoriale, doar 3,2% (14 cauze) au fost examinate în procedura stabilită de CPP. În fapt, la intrarea informațiilor, procurorul-șef decide asupra repartizării și desemnării procurorului ce urmează să se pronunțe pe marginea acestora, informațiile nefiind înregistrate în „Registrul 1”. Prin urmare, aprocursorul desemnat declanșează mecanismele statuate de CPP. Examinarea se limitează la o verificare *ex officio*, concretizând doar unele informații prin efectuarea apelurilor telefonice către administrația penitenciară. Dincolo de prevederile legale menționate *supra*, obligativitatea de a examina în procedura penală este precizată și în Recomandările metodologice pentru investigarea eficientă a infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant⁶⁵. Recomandările indică faptul că din 2012 „a dispărut problematica așa-zisei „verificări în baza art. 274 din Codul de procedură penală” sau „examinare prealabilă a sesizării despre infracțiune”, deoarece prevederile art. 279, alin. (1) din același Cod permit efectuarea acțiunilor procesuale după înregistrarea sesizării cu privire la infracțiune. Doar acțiunile de urmărire penală pentru efectuarea cărora este necesară autorizarea judecătorului de instrucție, precum și măsurile procesuale de constrângere sunt pasibile de realizare doar după pornirea urmăririi penale. În cazul în care din actul de sesizare nu rezultă bănuiala rezonabilă că a fost comisă o infracțiune, procurorul va purcede la efectuarea altor acțiuni procesual-penale pentru a stabili existența sau, după caz, inexistența bănuielii rezonabile și, respectiv, va dispune una din soluțiile din art. 274 din CPP (pornește sau refuză începerea urmăririi penale)”. Prin urmare, informațiile parvenite de la penitenciare, în limitele situațiilor/cazurilor stabilite de ROPG77/2013, urmează a fi examinate în procedura penală, fapt ce urma a fi reflectat în statisticile oficiale ale procuraturilor privind „starea de fapt la capitolul examinarea sesizărilor privind cazurile de tortură, tratamente inumane și degradante”.

65 A se vedea [Ordinul Procuraturii Generale nr. 76/8 din 30 decembrie 2013](#), „cu privire la aprobarea Recomandărilor metodologice pentru investigarea eficientă a infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant”, p. 88.

1.3.2. Neexercitarea atribuțiilor procuraturii ca element de control extern

Odată cu intrarea în vigoare, în 2016, a Legii cu privire la Procuratură⁶⁶, au fost reduse atribuțiile de control general. Totodată, modificările legale nu au impus restricții de exercitare a controlului asupra executării ordinelor interinstituționale. ROPG77/2013 stabilește expres obligația procurorilor specializați, cel puțin semestrial, de a verifica respectarea prevederilor regulamentului⁶⁷.

La depistarea încălcărilor în urma controlului efectuat, urmează a fi sesizat conducătorul instituției în vederea lichidării acestora și, după caz, a inițierii procedurii disciplinare⁶⁸. Circumstanțele trebuie confirmate atât în cadrul consultațiilor, cât și de datele statistice colectate. Spre exemplu, observăm din 2016 dinamica negativă a evidenței registrelor în baza ROPG77/2013, în timp ce evidența leziunilor corporale este într-o continuă ascendență. Raționamentele critice indică asupra ineficienței mecanismului de responsabilizare sau, mai degrabă, asupra eșecului de a reanima garanțiile prevăzute de ROPG77/2013.

66 A se vedea [Legea nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură](#).

67 Pct. 44 din ROPG77/2013.

68 Pct. 45 din ROPG77/2013.

1.3.3. Suprasolicitarea procurorilor și loialitatea față de sistem

Cauza esențială a examinărilor sporadice ale informațiilor despre pretinsele rele tratamente este suprasolicitarea procurorilor. Subcauzele includ: **1) lipsa specializării exclusive în relele tratamente; 2) insuficiența numerică a procurorilor/consultanților; 3) implicarea în activități auxiliare.**

În temeiul ordinului Procuraturii Generale, procurorii-șefi ai procuraturilor teritoriale urmau a desemna procurori specializați exclusiv în rele tratamente – în fapt, caracterul exclusiv fiind omis. Procuraturile teritoriale, în raport cu volumul de muncă, se confruntă cu insuficiența numerică a procurorilor și consultanților. Pe de altă parte, în unele regiuni unde nu există instituții privative de libertate semnificative, numărul de potențiale cazuri de rele tratamente este ne semnificativ. Prin urmare, procurorii-șefi s-au limitat la caracterul complementar al specializării – aparent, o practică preluată de toate oficiile teritoriale, fără a se ține cont de particularitățile infrastructurii privative de libertate prezente în raza teritorială.

Procuratura	Proc. special.	Conduc. U.P.	Exercitată urmărirea penală	Exam. plân./pet. /n.i și altele	Particip. ședințe de jud.	Exam. ses. la prop. OUP	Exam. ses. după comp. proc.
of. Râșcani – P4, P10, P15	2	283	7	55	250	206	14
r. Soroca – P6	4	206	13	157	427	328	0
r. Hâncești – P7	1	95	6	32	90	78	4
of. Centru – P13	1	157	6	29	42	120	0
r. Rezina – P17	2	181	6	25	339	48	5
Total	10	922	38	298	1148	780	23
Indicator cantitativ	1	92.2	3.8	29.8	114.8	78	2.3

Datele statistice nu reflectă întregul volum de muncă, nefiind incluse procesele contravenționale examinate, dar și alte sarcini improprii. La aprecierea indicatorului cantitativ urmează a se ține cont de numărul zilelor de muncă efective, ce constituie circa 220-230 de zile⁶⁹. Volumul de muncă, dincolo de specializare, este considerabil și necesită a fi raționalizat.

În același timp, este relevant de a estima volumul de muncă în cazul reanimării întregului mecanism prevăzut de ROPG77/2013. Reamintim că pentru anul 2021, doar 3,2% din notele informative au fost examinate în conformitate cu CPP. Penitenciarele, la rândul lor, au asigurat informarea doar în 33,51% din totalul înregistrărilor. În consecință, reanimarea mecanismului este posibilă în situația în care procurorii specializați din raza teritorială a penitenciarelor sunt exceptați de la alte sarcini decât cele conexe rețelilor tratamente – or, va fi puțin probabilă consolidarea acceptabilității procurorilor de a reacționa efectiv la situațiile prevăzute de ROPG77/2013.

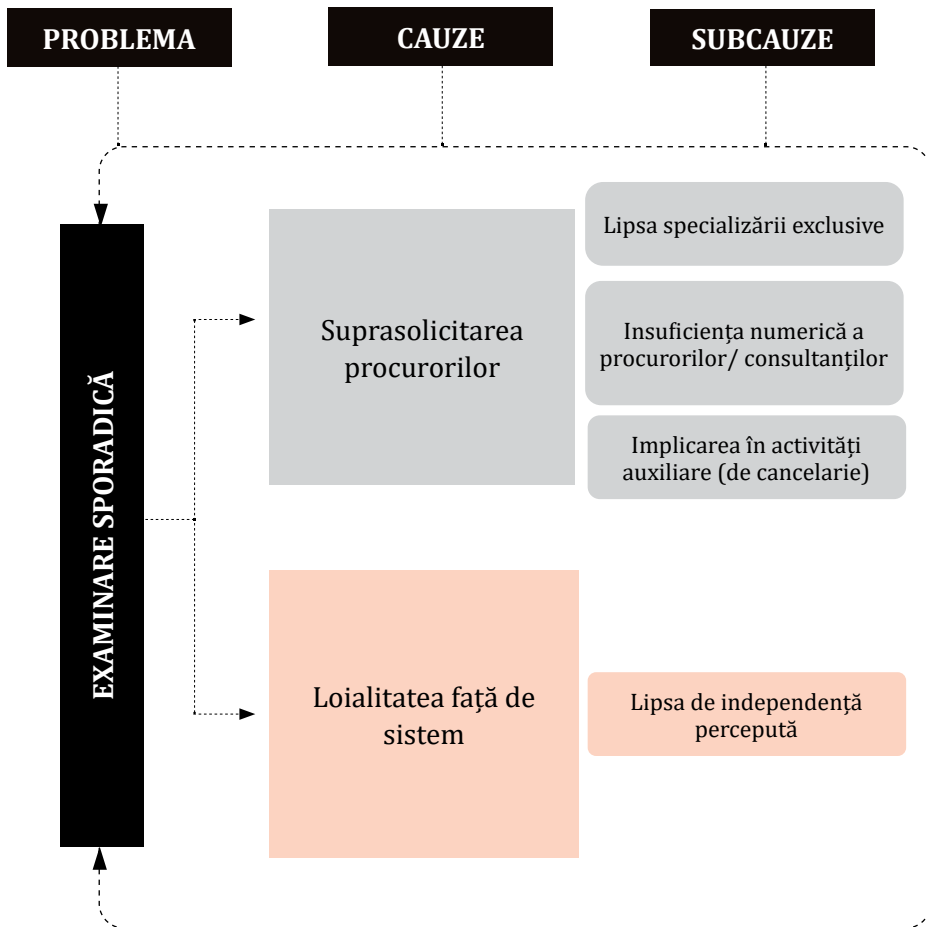
În prezent, se menține practica prin care procurorii se preocupă nemijlocit de cusutul fizic al dosarelor. Valoarea procurorilor comportă, în primul rând, abilități și cunoștințe intelectuale – fapt pentru care ei sunt remunerați cu un salariu mai mare decât personalul de suport. În acest sens, necesitatea de a delega activitățile auxiliare către personalul inferior include o componentă puternică de justificare financiară.

Loialitatea față de sistem este mai mult percepută decât una constatată la propriu în cadrul evaluării mecanismului în baza OPG77/2013. Totodată, dubiile de imparțialitate au fost manifestate de deținuți, dar și în cadrul focus-grupurilor. În principal, acestea au fost axate pe faptul că unii procurori specializați, în trecut, au activat în sistemul penitenciar. Acest dubiu este alimentat și de inacțiunea procuraturii, interpretată ca loialitate față de sistem – nefiind considerată încărcătura *de facto* a procurorilor.

---

69 Notă: calculul rezultă din numărul total de zile calendaristice, din care au fost excluse zilele libere dedicate sărbătorilor naționale, concediul anual, zilele de sâmbătă și duminică.

**Ilustrare: Destructurarea deficiențelor esențiale:
EXAMINAREA**

2

RECOMANDĂRI

→
 Tabelul 2. Constatări/Recomandări
←

Secțiune/ calificativ	Constatări	Recomandări
<p>Identificare și înregistrare</p>	<p>Ineficiența organelor de control intern</p> <p>Neasigurarea confidențialității datelor</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Asigurarea controlului intern în conformitate cu ROPG77/2013 • Excluderea deținuților din procesul de asigurare a activității punctului medical. • Digitalizarea procesului de înregistrare a cazurilor prin crearea unei platforme de model Sistemul Informațional Automatizat Asistență Medical Primară (SIA AMP), adaptat la contextul și necesitățile sistemului penitenciar. • Până la digitalizarea procesului de înregistrare, instituirea registrului non-medical de evidență în baza OPG77/2013. • Revizuirea procedurii interne de raportare prin asigurarea nedivulgării datelor cu caracter medical. • Implementarea HG nr. 1123/2010 pentru a asigura gradul de protecție N-2 pentru orice date speciale.
<p>Neasigurarea evidenței corespunzătoare</p>		

<p>Subcultura descurajează violent deținuții-denușători</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Asigurarea înregistrării și raportării tuturor leziunilor corporale, inclusiv a celor vizibile angajaților non-medicali. • În cazul în care informațiile parvenite din penitenciare în situațiile prevăzute de ROPG77 nu cad sub incidența art. 166/1 CP, procuratura să transmită după competență (către OUP) informațiile în mod necondiționat de refuzul deținutului de a da declarații pentru a fi investigate. • Sporirea numărului de supraveghetori (agenți de penitenciare). • Modificarea criteriilor de angajare a supraveghetorilor (agenților de penitenciare) prin ridicarea nivelului de învățământ cu o treaptă. • Asigurarea cu camere de supraveghere video a spațiilor de uz comun.
<p>Condițiile de detenție dezavantajoase pentru deținuții protejați – art. 206 CE</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Revizuirea esențială a condițiilor de detenție pentru deținuții în baza art. 206 din Codul de executare. • Crearea infrastructurii adecvate și accesibile deținuților în baza art. 206 CE, în condiții de siguranță.

Secțiune/ calificativ

Constatări

Recomandări

Raportare**Caracterul defectuos al raportării**

Lipsa procedurii tehnice de raportare directă către procuratură

Neconștientizarea obligației de raportare în termen a situațiilor stabilite de ROPG77/2013

- Elaborarea și implementarea procedurii tehnice de raportare directă către procuratură și necondiționat de raportarea către superiori.

- Asigurarea informării deținuturilor despre prevederile ROPG77/2013.

- Elaborarea unui modul universal de instruire cu privire la obligațiile ce rezultă din ROPG77/2013.

- Asigurarea instruirii obligatorii a angajaților sistemului penitenciar în domeniul prevenirii și combaterii rețelor tratamente, precum și al garanțiilor stabilite de ROPG77/2013.

- Instituirea evaluării obligatorii a cunoștințelor angajaților sistemului penitenciar în domeniul rețelor tratamente, precum și al garanțiilor stabilite de ROPG77/2013.

- Instituirea mecanismului de evaluare/testare a cunoștințelor, cu consecințe etapizate în caz de nepromovare, care să includă eliberarea din funcție în cazul nepromovării repetate a evaluării

- Evaluarea necesităților sistemului de instruire penitenciar, în vederea eficientizării și sporirii impactului pe domeniul rețelor tratamente și prevederilor din ROPG77/2013.

<p>Suprasolicitarea angajaților</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Optimizarea registrelor în favoarea unificării registrului OPG77/2013, „Leziuni corporale”, AFFMS. • Digitalizarea procesului de înregistrare și raportare. • Pontarea și achitarea orelor suplimentare de muncă. • Sporirea motivării financiare a personalului instituțiilor penitenciare. • Implementarea procesului digitalizat de evidență a orelor de muncă prin mijloace tehnice automatizate. • Formarea unui grup de lucru inter instituțional pentru identificarea un mecanism digital de raportare.
<p>Protecționism intern și influențe necorespunzătoare ale angajaților responsabili</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Instruirea și sensibilizarea conducătorilor instituțiilor penitenciare în domeniul prevenirii și combaterii rețelilor tratamente, inclusiv ROPG77/2013. • Reforma serviciului medical din sistemul penitenciar și asigurarea independenței lucrătorilor medicali prin transferul acestora către Ministerul Sănătății. • Dezvoltarea infrastructurii serviciilor medicale disponibile deținuților. • Implementarea HG nr. 1123/2010 pentru a asigura gradul de protecție N-2 pentru orice date speciale.

Examinare**Caracterul sporadic al
examinărilor**

Suprasolicitarea
procurorilor și loialitatea
față de sistem

Caracterul formal al
examinărilor

Neexercitarea atribuțiilor
procuraturii ca element
de control extern
al implementării
ROPG77/2013

- Digitalizarea procesului de raportare.
- Instituirea procedurilor tehnice de raportare directă către procuratură.
- Asigurarea informării definițiilor despre Excluderea atribuțiilor improprii pentru procurorii specializați în relele tratamente.
- Creșterea numărului de consultanți și procurori specializați în raza teritorială unde există penitenciare.
- Formarea unui grup de lucru inter instituțional pentru identificarea un mecanism digital de raportare.
- Asigurarea examinării în conformitate cu CPP a tuturor informațiilor parvenite de la Penitenciare în temeiul ROPG77/2013.
- Evaluarea periodică a abilităților procurorilor specializați în partea ce ține de ROPG77/2013, precum și de procedura de examinare a informațiilor parvenite.
- Asigurarea controlului extern în conformitate cu ROPG77/2013.

Anexa 1

Listă detaliată a consultărilor cu părțile interesate

Nume	Organizația/instituția, funcția	Tip de activitate
Vladimir Cojocari	Oficiul Avocatului Poporului Secretar General al OAP	Consultații; interviuri semi-structurate
Alexandru Zubco	Oficiul Avocatului Poporului șef, Direcția prevenirea torturii	Consultații; interviuri semi-structurate
Membrii CpPT	ONG-uri Consiliul pentru Prevenirea Torturii	Focus-grup; interviuri semi-structurate
Nadejda Burciu	Ministerul Justiției Secretară de Stat	Consultații; interviuri semi-structurate
Ion Prisăcaru	Ministerul Sănătății Secretar de Stat	Consultații; interviuri semi-structurate
Anatolie Falca	Administrația Națională a Penitenciarelor Director	Consultații; interviuri semi-structurate
Eugen Gore	Procuratura Generală, Secția combaterea torturii	Consultații; interviuri semi-structurate
Ion Sîrbu	Direcția interacțiune a justiției a Inspectoratului General al Poliției (IGP) Șef	Consultații; interviuri semi-structurate
Rozalia Matei	Secția detenție și escortă a IGP Șefă	Consultații; interviuri semi-structurate
Procurori specializați	Procurori teritoriali specializați în combaterea torturii	Focus-grup, interviuri semistructurate
Reprezentanți teritoriali	Angajați ai Secției detenție și escortă a IGP	Focus-grup, interviuri semistructurate

Angajați ai sistemului penitenciar	Penitenciarul nr. 6	Atelier de lucru/ focus-grup
Deținuți	Penitenciarul nr. 6	Vizită de documentare
Angajați ai sistemului penitenciar	Penitenciarul nr. 17	Atelier de lucru/ focus-grup
Deținuți/victime	Penitenciarul nr. 17	Vizită de documentare
Angajați ai sistemului penitenciar	Penitenciarul nr. 15	Atelier de lucru/ focus-grup
Deținuți	Penitenciarul nr. 15	Vizită de documentare
Angajați ai sistemului penitenciar	Penitenciarul nr. 4	Atelier de lucru/ focus-grup
Deținuți	Penitenciarul nr. 4	Vizită de documentare
Angajați ai sistemului penitenciar	Penitenciarul nr. 7	Atelier de lucru/ focus-grup
Deținuți	Penitenciarul nr. 7	Vizită de documentare
Deținuți	Penitenciarul nr. 10	Atelier de lucru/ focus-grup
Angajați ai sistemului penitenciar	Penitenciarul nr. 10	Vizită de documentare
Deținuți	Penitenciarul nr. 13	Atelier de lucru/ focus-grup
Angajați ai sistemului penitenciar	Penitenciarul nr. 13	Vizită de documentare

Libertății

CONVORBIRILE CU
CONDAMNAȚII SUNT
INTERZISE

